

# "JANGAN ADA POLITIK DI KAMPUS"

Pencabulan Hak Kebebasan  
Bersuara, Berekspresi,  
Berhimpun Secara Aman  
dan Berpersatuan terhadap  
Mahasiswa di Malaysia





# **"JANGAN ADA POLITIK DI KAMPUS"**

**Pencabulan Hak  
Kebebasan Bersuara,  
Berekspresi,  
Berhimpun Secara  
Aman dan  
Berpersatuan terhadap  
Mahasiswa di Malaysia**

## **Muka Hadapan:**

Polis menghadang golongan pelajar dan penyokong daripada berarak ke Parlimen untuk menyerahkan suatu memorandum yang menuntut pemansuhan Akta Universiti dan Kolej Universiti (AUKU)

© Fortify Rights, Mac 2018



**FORTIFY  
RIGHTS**

Fortify Rights berikhtiar memastikan hak asasi manusia terjamin untuk semua. Kami yakin dengan pengaruh penyelidikan berdasarkan bukti, kuasa menyampaikan kebenaran secara strategik serta kepentingan bekerja sama antara individu, masyarakat dan pergerakan yang mendorong perubahan. Fortify Rights menyarankan suatu gagasan dunia di mana hak asasi manusia dan kebebasan asas diiktiraf, dihormati dan dapat dinikmati semua orang.



---

# KANDUNGAN

<b>Rumusan</b>	<b>7</b>
<b>Metodologi</b>	<b>17</b>
<b>Latar Belakang</b>	<b>19</b>
<b>Pencabulan Hak Asasi Manusia</b>	<b>27</b>
Sekatan-Sekatan Terhadap Hak Kebebasan Berekspresi	27
Sekatan Hak Kebebasan Berhimpun	33
Sekatan-Sekatan Ke Atas Hak Kebebasan Berpersatuan	41
<b>Analisis Undang Undang</b>	<b>43</b>
Hak Kebebasan Bersuara Dan Berekspresi	45
Hak Kebebasan Untuk Berhimpun Secara Aman	46
Hak Kebebasan Berpersatuan	46
<b>Pembela Hak Asasi Manusia</b>	<b>49</b>
Persatuan Belia Baru Universiti Malaya (Umany)	49
Anis Syafiqah Binti Md Yusof, Universiti Malaya	50
Asheeq Ali Bin Sethi Alivi, Universiti Kebangsaan Malaysia	51
Pergerakan Pelajar Untuk Memansuhkan Auku	52
<b>Cadangan-Cadangan</b>	<b>55</b>
Kepada Universiti-Universiti Awam Di Malaysia	55
Kepada Kerajaan Malaysia	56
<b>Penghargaan</b>	<b>59</b>



▲  
Pemimpin pelajar, Nur Aqilah dan Anis Syafiqah, berucap semasa perhimpunan Tangkap MO1 pada 27 Ogos 2016.

© Alyaa Abdul Aziz Alhadjri, Malaysiakini, 27 Ogos 2016



◀  
Para aktivis pelajar memegang sepaduk dalam suatu tunjuk perasaan membantah dakwaan penyelewengan dana awam oleh para pegawai kerajaan.

© Lau Li Yang, Oktober, 2016

# RUMUSAN



*"Kami akan terus memperjuangkan hak kami sebagai mahasiswa ... Kami melihat ini sebagai perjuangan yang berterusan demi generasi akan datang, bukannya hanya untuk diri sendiri. Kita perlu mewujudkan ruang yang selamat untuk pelajar bersuara secara bebas."*

- Mukmin Nantang, siswa Universiti Malaysia Sabah yang pernah menghadapi tindakan disiplin kerana menyertai perhimpunan Bersih 5

*"Bagaimanakah pihak universiti mengharapkan kami menjadi pemikir bertaraf dunia apabila pemikiran dan suara kami ditapis?"*

- Ming, siswi Universiti Malaya, 22 tahun.

Selama lebih dari 45 tahun, pihak berkuasa Malaysia dan universiti awam telah bekerjasama untuk menyekat hak asasi mahasiswa. Bekas parti pemerintah Barisan Nasional telah menggubal undang-undang dan peraturan-peraturan untuk menghalang pelajar daripada terlibat dalam kehidupan dan wacana politik, menyekat mereka daripada menikmati hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan. Matlamat yang ketara berkenaan sekatan-sekatan ini adalah untuk menghalang mahasiswa Malaysia daripada mencabar *status quo* politik.

Laporan ini mencatatkan pencabulan terhadap hak-hak mahasiswa universiti untuk kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan serta mendedahkan undang-undang dan peraturan-peraturan yang digunakan untuk menyekat hak asasi mereka. Secara khususnya, Akta Universiti dan Kolej Universiti 1971 (AUKU) dan Kaedah-Kaedah Universiti (Tata tertib Pelajar-Pelajar) 1999, yang disebut dalam laporan ini di dalam Kaedah-Kaedah Tata tertib, mengandungi peruntukan-peruntukan yang jelas menghalang mahasiswa daripada terlibat dalam aktiviti politik yang sah.

Sejak tahun 1970-an, pihak berkuasa Malaysia dan universiti telah menggunakan AUKU dan Kaedah-Kaedah Tata tertib untuk mendiamkan suara mahasiswa dan membataskan aktivisme pelajar. Pada 18 Mac 1971, kerajaan di bawah pimpinan Tun Abdul Razak Hussein menguatkuasakan AUKU untuk memberikan kerajaan kawalan ke atas universiti-universiti dan para mahasiswa yang semakin aktif dan kritis terhadap kerajaan. Dari tahun 1975 hingga 2012, bekas kerajaan yang

# HIMPUNAN RAKYAT #TANGKAPM01



2 PETANG  
27 OGOS 2016  
SOGO | MASJID NEGARA  
TEMA : HITAM & PUTIH



Poster daripada Jabatan Hal Ehwal Khas Pejabat Perdana Menteri yang mengumumkan butiran dan para penceramah pada "majlis dialog Townhall 1MDB" yang diadakan di Universiti Malaya pada 11 Oktober 2016.

© Lau Li Yang, 11 Oktober 2016.



Poster digital yang menyatakan setiaawan untuk para pemimpin mahasiswa, Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, yang menghadapi tindakan disiplin atas penglibatan mereka dalam perhimpunan Bersih 5 di Sabah, Malaysia.

© Nurul Aqilah Mohamad Zanuzi, 19 Januari 2017.

► Poster digital dalam bahasa Melayu yang mengumumkan butiran perhimpunan Tangkap MO1. Para pelajar telah berkongsi poster tersebut secara meluas melalui media sosial beberapa minggu sebelum perhimpunan tersebut.

©Asheeq Ali, Gabungan Tangkap MO1, 26 Ogos 2016

memerintah telah meminda AUKU sebanyak lima kali – pada mulanya meningkatkan larangan terhadap kegiatan-kegiatan mahasiswa di dalam dan di luar kampus serta mengenakan hukuman denda yang keras terhadap pelaku kesalahan-kesalahan, termasuklah potensi dipenjarakan di bawah pindaan 1975. Pindaan-pindaan yang dibuat kemudiannya pada tahun 2009 dan 2012 telah memansuhkan larangan-larangan terhadap aktiviti-aktiviti di luar kampus serta mengurangkan hukuman kepada dibuang daripada pengajian dan hukuman denda kewangan, namun sekatan-sekatan utama masih tetap dikekalkan.

Pada 2010, empat penuntut pengajian sains politik daripada Universiti Kebangsaan Malaysia telah berjaya berhujah di hadapan Mahkamah Rayuan Malaysia bahawa larangan ke atas pernyataan sokongan, simpati atau bantahan terhadap sesuatu parti politik merupakan pencabulan terhadap Perlembagaan Persekutuan, yang melindungi kebebasan bersuara dan berekspresi. Keputusan Mahkamah Rayuan dalam kes tersebut telah berpihak kepada para mahasiswa berkenaan.

“Universiti sepatutnya menjadi tempat yang subur bagi menghasilkan para reformis dan pemikir, bukannya institusi untuk menghasilkan pelajar yang dilatih menjadi robot”, kata Hakim Datuk Mohd Hishamudin Yunus dalam penghakimannya. “Jelas peruntukan tersebut bukan sahaja bersifat tidak produktif malah bersifat menindas”, maklum hakim itu.



Para ahli UMANY dan para aktivis pelajar daripada universiti lain, termasuk pemimpin mahasiswa Anis Syafiqah dan Luqman Hakim, menyatakan setiaikan mereka bersama para pelajar daripada UMANY<sup>4</sup> yang menghadapi tindakan disiplin kerana mengamalkan hak kebebasan bersuara mereka.

© Fortify Rights, 7 Mac, 2017

Keputusan mahkamah tersebut mengakibatkan pindaan terakhir kepada AUKU pada tahun 2012, yang membolehkan mahasiswa menjadi anggota persatuan, organisasi, badan atau kumpulan atau individu – termasuk parti-parti politik – dan dengan bebas mengungkapkan sokongan, simpati, atau bangkangan terhadap mereka. Bagaimanapun, undang-undang berkenaan tidak mampu melindungi kebebasan-kebebasan ini jika kumpulan tersebut diputuskan oleh Lembaga Pengarah universiti sebagai “tidak sesuai bagi kepentingan dan kesentosaan para pelajar atau universiti.” Pindaan AUKU tahun 2012 kekal melarang mahasiswa daripada “melibatkan diri dalam aktiviti parti politik di kampus.”

Datuk Saifuddin Abdullah, bekas Timbalan Menteri Pengajian Tinggi yang mengetuai proses pindaan pada tahun 2012, memberitahu Fortify Rights bahawa beberapa menteri telah mengkritik beliau berkenaan pindaan tersebut yang telah mengembangkan kebebasan mahasiswa, namun Perdana Menteri ketika itu, Datuk Seri Najib Razak akhirnya bersetuju dengan pindaan itu dengan kompromi “jangan ada politik di kampus.”

Hasilnya, universiti di Malaysia masih memegang kuasa luar biasa untuk mengawal aktiviti mahasiswa di mana sahaja – di kampus atau di luar kampus – di bawah Kaedah-Kaedah Tatatertib. Kaedah-Kaedah Tatatertib membolehkan pihak universiti mendisiplinkan mahasiswa untuk apa jua aktiviti-aktiviti yang dianggap “merugikan atau memudaratkan universiti atau ketenteraman atau keselamatan awam, moral, kesopanan atau tata tertib.” Kaedah-Kaedah Tatatertib juga menyekat perhimpunan awam dalam kampus. Jawatan kuasa disiplin universiti boleh mengenakan hukuman dalam bentuk amaran hingga menggugurkan pelajar daripada pengajian.

Laporan ini menganalisa sembilan kes disiplin mahasiswa daripada universiti-universiti di Malaysia di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib kerana melaksanakan hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan mereka dari tahun 2014 hingga 2017. Prosiding-prosiding tatatertib yang telah didokumentasikan dalam laporan ini dan dimulakan oleh Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti



Para pemimpin mahasiswa, Luqman Hakim, Anis Syafiqah dan Asheeq Ali bersama pasukan lapan peguam dan penyokong mereka berikutan satu pendengaran kes di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur untuk mencabar keabsahan AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib di sisi perlembagaan.

© Fortify Rights, 19 Mei 2017



Para peserta perhimpunan Bersih 5 di Kuala Lumpur menuntut pilihanraya bebas dan adil di Malaysia.

©Fortify Rights, 19 November 2016

Malaysia Sabah di antara September 2016 dan Jun 2017 menunjukkan universiti tersebut telah memberi amaran, mendenda atau menggantung para pelajar kerana menganjurkan dan/ atau menyertai perhimpunan awam di luar kampus, mengangkat sepanduk dalam majlis-majlis universiti dan menganjurkan persidangan-persidangan akhbar untuk membincangkan isu-isu yang menjadi kebimbangan mahasiswa universiti. Dalam sesetengah kes, pihak berkuasa Malaysia meminta universiti untuk mengambil tindakan tatatertib terhadap mahasiswa tertentu, di mana universiti yang berkenaan mematuhi gesaan tersebut.

Kes-kes yang dianalisa dalam laporan ini bersifat menyeluruh; bagaimanapun, selain daripada kes yang dinyatakan di sini, sebenarnya masih terdapat banyak lagi para penuntut universiti di Malaysia yang telah dikenakan hukuman.

Sekurang-kurangnya terdapat dua kes yang didokumentasikan dalam laporan ini mengenai tindakan keras yang diambil pihak berkuasa universiti pada tahun 2016 terhadap mahasiswa yang menyatakan kebimbangan mereka berhubung skandal terkenal 1 Malaysia Development Berhad atau 1MDB, di mana anggota pentadbiran

ERHENI!  
BISUKAN  
KAMI

AU'KU

PUMA

MANY  
大新青年

MA

BA



kerajaan daripada parti pemerintah terdahulu dan rakan-rakan serta keluarga mereka didakwa menggelapkan berpuluh bilion ringgit dana daripada syarikat pelaburan milik negara.

Walau bagaimanapun, dewasa ini, berlaku suatu perubahan bersejarah yang melanda Malaysia. Pada 9 Mei 2018, gabungan politik pembangkang, Pakatan Harapan, telah memenangi Pilihan Raya Umum Ke-14 (PRU14) dengan mendapat kemenangan besar, menamatkan pemerintahan Barisan Nasional selama enam dekad yang berkuasa sejak Malaysia memperoleh kemerdekaan dari Britain pada tahun 1957. Dalam bahan-bahan kempen mereka, kerajaan baru ini berjanji untuk “memulihkan semula negara.”

Tun Dr Mahathir Mohamad menjadi perdana menteri Malaysia kali pertama dari 1981-2003 dan sebelum itu pernah menjadi menteri pendidikan dari 1974-1977. Dr Mahathir menyaksikan pindaan AUKU tahun 1975 dan 1983 serta pada 1996. Seterusnya pada PRU14 lalu, beliau berhenti dari alam persaraannya untuk kembali ke arena politik tanah air bagi memimpin kemenangan Pakatan Harapan. Pada 10 Mei 2018, Dr Mahathir sekali lagi dilantik menjadi Perdana Menteri, mendokong agenda reformasi yang belum pernah terjadi sebelum ini.

Ketika kempen pilihan raya pada bulan Mac, Pakatan Harapan melancarkan manifesto pilihan rayanya berjudul “Buku Harapan: Membina Negara, Memenuhi Harapan” yang memperincikan 60 janji-janji untuk pembaharuan. Di antara janji itu adalah komitmen untuk meminda AUKU.

“Inilah manifesto yang mencerminkan harapan rakyat,” catit Perdana Menteri Tun Dr Mahathir Mohamad dalam pengantar ikrar pilihan raya tersebut. Beliau berkata, “ia ditulis berdasarkan input-input daripada rakyat untuk rakyat.”

## "Jangan ada politik di kampus"

---

Laporan ini, "JANGAN ADA POLITIK DI KAMPUS" Pencabulan Hak Kebebasan Bersuara, Perhimpunan Aman dan Berpersatuan terhadap Mahasiswa di Malaysia, adalah bukti kepentingan janji kerajaan baru untuk meminda AUKU serta melindungi hak-hak pelajar universiti. AUKU, Kaedah-Kaedah Tatatertib dan tindakan disiplin yang diambil oleh universiti-universiti yang dinamakan dalam laporan ini telah mencabul hak-hak yang dilindungi oleh Perlembagaan Persekutuan Malaysia dan undang-undang antarabangsa, termasuk hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan.

Kerajaan Malaysia perlu meminda AUKU tanpa berlengah lagi dan membuka potensi universiti di Malaysia supaya dapat menyumbang sepenuhnya di dalam bidang politik negara.



**Anis Syafiqah**  
*Universiti Malaya*



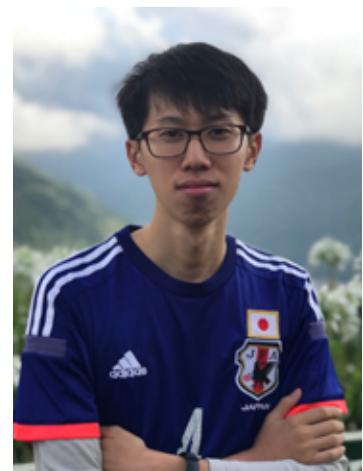
**Asheeq Ali**  
*Universiti Kebangsaan Malaysia*



**Chua Hun Ti**  
*Universiti Malaya*



**Ho Chi Yang**  
*Universiti Malaya*



**Lau Li Yang**  
*Universiti Malaya*



**Nur Aqilah**  
*Universiti Malaysia Sabah*



**Luqman Hakim**  
*Universiti Malaya*



**Mukmin Nantang**  
*Universiti Malaysia Sabah*



**Suhail Wan Azhar**  
*Universiti Malaya*



**Tan Jia You**  
*Universiti Malaya*

Para aktivis mahasiswa di Malaysia yang diprofilkan dalam laporan ini, pernah dinafikan hak mereka untuk kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan.

© Persendirian, 2018



# METODOLOGI

Fortify Rights telah menemubual lebih daripada 60 pelajar dan lima ahli akademik di sepuluh daripada 20 universiti awam di Malaysia dalam tempoh antara November 2016 dan Jun 2018.<sup>1</sup> Fortify Rights juga telah menemubual Pengerusi Bersama Jawatankuasa Hak Asasi Manusia Majlis Peguam Malaysia, lima wakil pertubuhan masyarakat sivil yang memfokuskan kepada isu hak asasi manusia di Malaysia, dua peguam mewakili mahasiswa yang menghadapi tindakan disiplin kerana melaksanakan hak mereka dan bekas Timbalan Menteri Pengajian Tinggi.

Fortify Rights menjalankan semua wawancara dalam Bahasa Inggeris, Bahasa Melayu atau Bahasa Cina Mandarin. Tiada siapa yang ditemuramah untuk laporan ini menerima pampasan, dan semua pihak terlibat telah dimaklumkan tentang tujuan wawancara, sifat sukarelanya dan cara-cara maklumat tersebut akan digunakan. Setiap orang telah maklum dan memberi keizinan. Atas sebab keselamatan, nama dan maklumat penting beberapa orang yang telah ditemui bual adalah dilindungi.

.....  
1 Temubual-temubual untuk laporan ini merangkumi para mahasiswa dan ahli akademik daripada Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Putra Malaysia, Universiti Teknologi Mara, Universiti Teknologi Malaysia, Universiti Sains Malaysia, Universiti Utara Malaysia, Universiti Malaysia Pahang, Universiti Malaysia Sarawak, dan Universiti Malaysia Sabah. Untuk senarai penuh semua universiti awam di Malaysia, sila rujuk, "Direktori Universiti Awam", Portal Dalam Talian Kementerian Pengajian Tinggi, <http://jpt.mohe.gov.my/index.php/ipta/institusi-pendidikan- tinggi-awam / direktoriuniversiti-awam> (diakses 5 Jun 2018). Beberapa universiti awam di Malaysia adalah institusi khas, sebagai contohnya Universiti Pertahanan Nasional Malaysia, yang merupakan suatu akademi latihan ketenteraan.

Fortify Rights juga memperoleh dan menganalisa salinan surat-surat daripada bekas Kementerian Pengajian Tinggi kepada pihak universiti serta surat daripada pihak berkuasa universiti kepada mahasiswa serta dokumen-dokumen mahkamah dan fail-fail media, termasuklah rakaman video. Dokumen dan video berkenaan telah disenaraikan dan kekal dalam fail Fortify Rights. Fortify Rights menjalankan penyelidikan serta menyemak dokumen bersejarah dan perbahasan parlimen yang telah difailkan di Arkib Negara Malaysia berkaitan dengan perkembangan AUKU. Fortify Rights juga telah memantau bantahan dan perhimpunan-perhimpunan mahasiswa, termasuklah perhimpunan Bersih 5 di Kuala Lumpur dan Kuching yang bertujuan menggesa pilihan raya bebas dan adil di Malaysia.

Pada 9 Jun 2018, Fortify Rights telah menghantar sepucuk surat kepada Menteri Pendidikan Dr Maszlee Malik merumuskan penemuan laporan ini dan meminta diadakan satu mesyuarat untuk membincangkan jalan-jalan penyelesaian. Peguam Negara Malaysia, Tommy Thomas, Pengurus Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM), Tan Sri Razali Ismail, Naib Canselor Universiti Malaya, Datuk Dr Abdul Rahim Hj Hashim, Naib Canselor Universiti Kebangsaan Malaysia, Profesor Tan Sri Datuk Seri Dr Noor Azlan Ghazali dan Naib Canselor Universiti Malaysia Sabah, Datuk Dr D. Kamaruddin D. Mudin juga diberikan salinan surat tersebut.

# LATAR BELAKANG

*"Kerajaan kita perlu menyedari bahawa semakin banyak mereka menanamkan rasa takut terhadap pentadbiran universiti yang autoritatif, semakin ramai pelajar akan melawan."*

- Siti Aisyah, siswi Universiti Kebangsaan Malaysia, usia 22 tahun.

Parlimen Malaysia telah meluluskan Akta Universiti dan Kolej Universiti 1971 (AUKU) pada 18 Mac 1971, sebahagian besarnya sebagai tindak balas terhadap peningkatan aktivisme mahasiswa dan protes-protes yang dipimpin oleh para penuntut universiti di kampus pada akhir tahun 1960-an.<sup>2</sup> AUKU membolehkan "penubuhan,

2 Aktivisme mahasiswa di Malaysia meningkat pada tahun 1960-an dengan pelajar semakin menentang tindakan kerajaan dan menuntut hak-hak serta perlindungan. Pada tahun 1967, para mahasiswa anggota kelab politik universiti yang pertama, Kelab Sosialis Universiti Malaya, bersama-sama dengan Kesatuan Pelajar Universiti Malaya (UMSU) dan Persatuan Bahasa Melayu Universiti Malaya (PBMUM) menyertai bantahan demonstrasi jalanan menyokong para petani yang membuka tanah di Teluk Gong di negeri Selangor untuk menentang pengusiran pihak kerajaan terhadap penduduk daripada tanah yang diterokai mereka. Dua tahun kemudian, pada bulan-bulan menjelang pilihan raya umum Mei 1969, himpunan-himpunan mahasiswa mendesak Perdana Menteri Tunku Abdul Rahman untuk meletak jawatan kerana ketidakupayaannya menyelesaikan ketegangan kaum di negara ini. Ketegangan ini membawa kepada rusuhan kaum di Kuala Lumpur berikutan pemilihan semula Tunku Abdul Rahman pada 10 Mei 1969 selepas pilihan raya umum. Para mahasiswa terus membantah pelantikan semula beliau sehingga akhirnya beliau meletak jawatan pada 22 September 1970. Pada tahun 1968, polis menggunakan gas pemedih mata untuk kali pertama terhadap mahasiswa yang berdemonstrasi menentang pencerobohan Kesatuan Soviet terhadap Czechoslovakia di luar Kedutaan Soviet di Kuala Lumpur. Pada 29 Ogos 1969, polis memasuki kampus Universiti Malaya untuk menghentikan demonstrasi antikerajaan buat kali pertama, menahan Presiden UMSU Syed Hamid Ali dan beberapa pelajar. Kebangkitan aktivisme mahasiswa telah mengakibatkan Majlis Gerakan Nasional (MAGERAN) – sebuah badan petadbiran yang dibentuk semasa darurat untuk memulihkan undang-undang dan perintah selepas rusuhan kaum pada tahun 1969 – untuk menubuhkan Jawatankuasa Penyiasatan Kampus pada tahun 1970. Jawatankuasa tersebut telah mencadangkan penggubalan satu bentuk undang-undang untuk mengawal selia aktiviti universiti dan mahasiswa. Hasan Karim, *With the People! The Student Movement in Malaysia, 1967 – 74*, (Kuala Lumpur: Institute for Social Analysis, 1984), ms. 1-7.

LATAR BELAKANG

penyelenggaraan dan pentadbiran” universiti-universiti awam serta sekatan dikenakan terhadap para pelajar, fakulti dan lain-lain daripada mempunyai kaitan atau melakukan apa-apa yang boleh ditafsirkan sebagai “menyatakan sokongan, simpati atau bangkangan terhadap mana-mana parti politik atau kesatuan sekerja. .. atau mana-mana badan atau kumpulan individu yang menyalahi undang-undang.”<sup>3</sup>

Mahasiswa dan parti-parti politik pembangkang segera bangkit untuk menentang AUKU, mengkritik kerajaan kerana memperlekehkan kebebasan bersuara dan berhimpun secara aman.<sup>4</sup> Para pelajar juga telah mengabaikan AUKU dan terus melibatkan diri dalam protes-protes dan perhimpunan-perhimpunan politik. Sebagai contoh, tidak lama selepas penggubalan AUKU pada 14 Jun 1971, lebih daripada 2,000 penuntut Universiti Malaya telah mengadakan demonstrasi menentang penindasan kerajaan Thailand terhadap umat Islam di Patani, yang telah mengakibatkan penangkapan 19 mahasiswa dan kecederaan kepada 12 pelajar oleh pihak polis.<sup>5</sup>

Untuk memperkuatkan lagi cengkaman AUKU, Parlimen Malaysia meluluskan pindaan pada 8 April 1975 yang meningkatkan sekatan terhadap aktiviti-aktiviti mahasiswa di dalam dan di luar kampus.<sup>6</sup> Pindaan tersebut melarang mahasiswa daripada menjadi ahli atau mengaitkan diri dengan satu “pertubuhan, parti politik, kesatuan sekerja atau mana-mana [kumpulan] lain” di mana-mana sahaja, melainkan diperuntukkan di bawah Perlembagaan atau diluluskan oleh Naib Canselor Universiti.<sup>7</sup> Pindaan tersebut mengenakan sekatan lanjutan untuk menyatakan sokongan, simpati atau bangkangan kepada mana-mana parti politik atau kesatuan sekerja atau sokongan atau simpati untuk suatu kumpulan yang “menyalahi undang-undang”.<sup>8</sup> Kumpulan-kumpulan universiti juga tertakluk kepada larangan-larangan yang sama.<sup>9</sup>

Pada masa pindaan tersebut, AUKU menyediakan hukuman penjara sehingga enam bulan dan / atau denda maksimum RM1,000 (kira-kira AS\$250), suatu jumlah yang banyak pada masa itu.<sup>10</sup> Tertakluk kepada pengecualian oleh Menteri Pelajaran, mahasiswa yang dituduh dengan apa-apa kesalahan jenayah akan berhadapan tindakan penggantungan dan dibuang daripada pengajian

<sup>3</sup> AUKU diaplikasikan kepada universiti-universiti dan kolej-kolej universiti. Untuk keringkasan, laporan ini menggunakan “universiti” untuk mewakili kedua-duanya. Akta Institusi Pendidikan Tinggi Swasta 1996 [Akta 555] mengawal universiti swasta. Di bawah seksyen 5A AUKU, Yang di-Pertuan Agong (YDPA) boleh menuahkan sebuah universiti di mana AUKU tidak terpakai. YDPA tidak pernah menggunakan kuasa ini. Rang Undang-Undang AUKU menunjukkan bahawa enakmen 1971 mengandungi bahasa yang berasal daripada Ordinan Darurat (Kuasa-Kuasa Perlu) (No.74) 1971 yang diterbitkan oleh YDPA. Undang-undang Malaysia, Akta 30, Akta Universiti dan Kolej Universiti (AUKU), “Preamble”, 1971. Juga Lihat, Tan Sri Dr Tan Chee Khoon, Laporan Rasmi: Dewan Rakyat, Parlimen Ketiga, Sidang Pertama, 25 Februari 1971, ms. 256; Rang Undang-Undang Universiti dan Kolej Universiti, “Kenyataan Penjelasan”, 9 Mac, 1971.

<sup>4</sup> Karim, *With the People!*, ms. 6.

<sup>5</sup> Ibid.

<sup>6</sup> Universiti dan Kolej Universiti (Pindaan Akta No. A295), 1975. Juga Lihat, Meredith Weiss, *Still with the People? The Chequered Path of Student Activism in Malaysia*, (London: School of Oriental and Asian Studies, 2005), ms. 18.

<sup>7</sup> Untuk keringkasan laporan ini menggunakan istilah “kumpulan” di mana AUKU merujuk kepada “pertubuhan, badan atau kumpulan orang.” AUKU, seksyen 15 (1), dipinda dengan AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 2.

<sup>8</sup> AUKU, Seksyen 15 (3), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, Seksyen 2.

<sup>9</sup> Di bawah AUKU, mana-mana pemegang jawatan atau orang yang menguruskan atau membantu dalam pengurusan sesuatu kumpulan boleh dipertanggungjawabkan atas suatu kesalahan yang dilakukan atas nama kumpulan itu melainkan jika mereka dapat menunjukkan kesalahan itu dilakukan tanpa pengetahuan mereka dan mereka melaksanakan usaha untuk mencegahnya. AUKU mengenakan larangan lain terhadap mahasiswa dan kumpulan universiti yang mengutip wang atau harta lain. AUKU, seksyen 15A, 15B (1), 15 (2) dan 15 (4), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 3.

<sup>10</sup> AUKU, seksyen 15 (5) dan 15A (2), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 3.

dengan segera sebaik disabitkan atau ditahan.<sup>11</sup> Mana-mana penuntut yang digantung atau dibuang daripada pengajian di bawah AUKU hanya boleh diterima masuk ke universiti lain setelah diluluskan oleh Menteri Pendidikan.<sup>12</sup>

Pindaan 2009 mengekalkan sekatan terhadap penglibatan mahasiswa atau ulasan pendapat mereka mengenai parti-parti politik tetapi mengurangkan sekatan terhadap keanggotaan pelajar dan sokongan terhadap kumpulan-kumpulan lain yang “menyalahi undang-undang” atau yang mana Menteri telah menyatakan secara bertulis sebagai “tidak sesuai dengan kepentingan dan kesentosaan Universiti.”<sup>13</sup> Pindaan tahun 2009 juga telah menggantikan hukuman jenayah dengan denda disiplin yang dikenakan oleh Naib Canselor di bawah Kaedah-Kaedah Tatatertib.<sup>14</sup> Di bawah pindaan ini, Naib Canselor mempunyai kuasa budi bicara mempertimbangkan tindakan disiplin terhadap mahasiswa yang didakwa dengan kesalahan jenayah atau telah ditahan.<sup>15</sup>

Pada 2010, empat penuntut pengajian sains politik – Mohammad Hilman Idham, Woon King Chai, Muhammad Ismail Aminuddin dan Azlin Shafina Adza daripada Universiti Kebangsaan Malaysia telah berjaya menghujahkan di hadapan Mahkamah Rayuan Malaysia bahawa larangan mengenai pernyataan sokongan, simpati atau bangkangan kepada satu-satu parti politik merupakan pencabulan terhadap Perkara 10 (1) (a) Perlombagaan Persekutuan, yang melindungi kebebasan bersuara dan berekspresi.<sup>16</sup> Mahkamah Rayuan mendapati bahawa sekatan itu tidak “munasabah” kerana tidak ada impak yang boleh difikirkan terhadap ketenteraman awam atau moral awam.<sup>17</sup> Dalam merumuskan penghakiman beliau, Hakim Datuk Mohd Hishamudin Yunus berkata:

“Pada pendapat saya, peruntukan seperti seksyen 15 (5) (a) [AUKU] menghalang perkembangan sihat minda kritikal dan pemikiran asli para mahasiswa – suatu objektif asal institusi pengajian tinggi. Universiti sepatutnya menjadi tempat yang subur bagi menghasilkan para reformis dan pemikir, bukannya institusi untuk menghasilkan pelajar yang dilatih sebagai robot. Jelas peruntukan tersebut bukan sahaja bersifat tidak produktif malah bersifat menindas.”<sup>18</sup>

Keputusan mahkamah tersebut mengakibatkan pindaan terakhir kepada AUKU pada tahun 2012, yang membolehkan mahasiswa menjadi anggota persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan – termasuk parti-parti politik dan dengan bebas mengungkapkan sokongan, simpati, atau bangkangan terhadap mereka dengan syarat Lembaga Pengarah universiti tidak memutuskan bahawa kumpulan-kumpulan tersebut “tidak sesuaibagi kepentingan dan kesentosaan mahasiswa atau universiti.”<sup>19</sup> Pindaan tersebut kekal melarang para pelajar daripada “menglibatkan diri dalam aktiviti parti politik di dalam kampus.”<sup>20</sup> Dalam wawancara bersama Fortify Rights, bekas

<sup>11</sup> AUKU, seksyen 15D, yang dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 2. Ini termasuk pengenaan apa-apa perintah “tahanan pencegahan” atau “keselamatan dalaman”.

<sup>12</sup> AUKU, seksyen 15D, yang dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 3. Kegagalan untuk mematuhi keputusan pengantungan atau pembuangan dengan memasuki semula kampus universiti adalah suatu kesalahan yang boleh dihukum sehingga enam bulan penjara dan / atau denda maksimum RM1,000 (AS\$250). AUKU, seksyen 15D (6), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 3.

<sup>13</sup> AUKU, seksyen 15 (1), (2), dan (5), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1342) 2009, seksyen 8.

<sup>14</sup> AUKU, seksyen 15 (7), yang dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1342) 2009, seksyen 8 dan 9. Seksyen 15A (2) juga menggantikan penalti jenayah untuk mengutip wang dengan tindakan tatatertib. AUKU, seksyen 15B, yang dipinda oleh AUKU (Akta Pindaan A1342) 2009, seksyen 10.

<sup>15</sup> AUKU, seksyen 15D, yang dipinda oleh AUKU (Akta Pindaan A1342) 2009, seksyen 12.

<sup>16</sup> Muhammad Hilman Bin Idham & Ors v Kerajaan Malaysia & Ors, Mahkamah Rayuan Putrajaya, MLJU 770, Penghakiman (Rayuan), 31 Oktober 2011, ms. 1-2.

<sup>17</sup> Ibid., Ms. 2-3.

<sup>18</sup> Ibid., Ms. 3.

<sup>19</sup> AUKU, seksyen 15(2)(a), (b), dan (3), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1433) 2012, seksyen 5.

<sup>20</sup> Walau bagaimanapun, pelajar dibenarkan untuk membuat kenyataan mengenai perkara akademik yang berkaitan

Timbalan Menteri Pendidikan Tinggi, Datuk Saifuddin Abdullah yang mengetuai proses pindaan AUKU pada tahun 2012, berkata beberapa menteri telah mengkritik beliau berhubung pindaan itu, namun bekas “Perdana Menteri Datuk Seri Najib Razak akhirnya bersetuju dengan pindaan tersebut dengan kompromi “jangan ada politik di kampus.”<sup>21</sup>

## Akta Universiti dan Kolej Universiti (Pindaan), 2012<sup>22</sup>

\*\*\*

### 15. “Aktiviti mahasiswa atau persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar” Larangan am

(1) Tertakluk kepada subseksyen (2), seseorang pelajar Universiti boleh menjadi ahli mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan orang, sama ada di dalam atau di luar Malaysia, termasuk mana-mana parti politik

(2) Seseorang pelajar Universiti tidak boleh-

(a) menjadi ahli mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan orang yang menyalahi undang-undang, sama ada di dalam atau di luar Malaysia;

(b) menjadi ahli mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan orang, yang bukannya suatu parti politik, yang ditetapkan oleh Lembaga sebagai tidak sesuai demi kepentingan dan kesentosaan pelajar atau Universiti itu; atau

(c) terlibat dalam aktiviti parti politik di dalam Kampus.

(3) Seseorang pelajar Universiti dan mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar Universiti yang ditubuhkan oleh, di bawah atau mengikut Perlembagaan, tidak boleh menyatakan atau melakukan apa-apa jua yang boleh semunasabahnya ditafsirkan sebagai menyatakan sokongan kepada atau simpati dengan atau banggakan terhadap—

(a) mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan orang yang menyalahi undang-undang, sama ada di dalam atau di luar Malaysia; atau

(b) mana-mana persatuan, pertubuhan, badan atau kumpulan orang yang ditetapkan oleh Lembaga sebagai tidak sesuai demi kepentingan dan kesentosaan pelajar atau Universiti itu.

Meskipun wujudnya pindaan 2012, AUKU terus memberikan universiti kuasa kawalan melampau terhadap aktiviti-aktiviti mahasiswa di dalam universiti dan di luar kampus melalui peruntukan tambahan untuk “mengawal aktiviti-aktiviti pelajar dan pertubuhan, organisasi, badan atau kumpulan pelajar ... di dalam kampus “ dan menggubal kaedah-kaedah tatatertib sebagaimana yang “dianggap mustahak atau perlu” oleh lembaga disiplin dan “membuat peraturan kesalahan tatatertib ... dan hukuman sebagaimana yang difikirkan sesuai oleh Lembaga itu.”<sup>23</sup> Di bawah kuasa ini, pada tahun 1999, universiti awam Malaysia telah menggubal suatu peraturan kaedah-kaedah tatatertib yang seragam untuk mengawal selia aktiviti mahasiswa. Universiti-universiti yang ditubuhkan

dengan subjek yang mereka pelajari atau selidiki serta menyatakan ekspresi mereka pada peristiwa yang tidak dianjurkan atau ditaja oleh pertubuhan atau badan yang menyalahi undang-undang yang ditentukan “tidak sesuai dengan kepentingan dan kesejahteraan pelajar.” AUKU, seksyen 15(2)(c) dan 15 (4), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1433) 2012, seksyen 5.

<sup>21</sup> Temu bual Fortify Rights bersama Datuk Saifuddin Abdullah, Ketua Setiausaha Pakatan Harapan dan bekas Timbalan Menteri Pengajian Tinggi, Selangor, Malaysia, 21 Disember 2016.

<sup>22</sup> AUKU (Akta Pindaan A1433) 2012.

<sup>23</sup> AUKU, seksyen 15 (5), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1433) 2012, seksyen 5; AUKU, seksyen 16C, dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 5.

selepas tahun 1999 mengguna pakai kaedah-kaedah tata tertib yang sama tanpa pindaan.

Kaedah-Kaedah Tata tertib melarang perhimpunan di dalam kampus yang mempunyai lima orang atau lebih peserta dan perlakuan di luar kampus yang dianggap “menjejaskan atau memudaratkan kepentingan, kesentosaan atau nama baik Universiti, mana-mana pelajar, kakitangan, pegawai atau pekerja daripada Universiti atau kepada ketenteraman awam, keselamatan atau sekuriti, moral, kesopanan atau disiplin.” Kaedah-kaedah itu juga secara tersiratnya melarang penganjuran, menjalankan atau mengambil bahagian dalam aktiviti-aktiviti yang mempunyai “kesan sampingan langsung kepada Universiti atau yang memudaratkan kepentingan Universiti.”<sup>24</sup>

## **Kaedah-Kaedah Universiti (Tata tertib Pelajar-Pelajar) 1999<sup>25</sup>**

\* \* \*

### **Bahagian II: TATATERTIB AWAM**

\* \* \*

#### **3. Larangan Am**

Seseorang pelajar tidak boleh-

- (a) menjalankan urusannya, sama ada di dalam Kampus atau di luar Kampus, dalam apa-apa cara yang merosakkan atau memudaratkan-(i) kepentingan, kesejahteraan atau nama baik Universiti, mana-mana pelajar, kakitangan, pegawai atau pekerja Universiti; atau (ii) ketenteraman atau keselamatan awam, moral, kesopanan atau tata tertib;
- (b) mencabuli apa-apa peruntukan mana-mana undang-undang bertulis, sama ada di dalam Kampus atau di luar Kampus;
- (c) mengganggu atau dalam apa-apa cara campur tangan atau menyebabkan supaya diganggu atau dalam apa-apa cara campur tangan, apa-apa pengajaran, pengajian, penyelidikan, kerja pentadbiran atau apa-apa kegiatan yang dijalankan oleh atau di bawah arahan atau dengan kebenaran Universiti;

\* \* \*

### **9. Menganjurkan perhimpunan**

- (1) Tiada pelajar, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar boleh, tanpa kebenaran terdahulu Naib Canselor, mengadakan, menganjurkan, atau memanggil, atau menyebabkan supaya diadakan, dianjurkan, atau dipanggil atau dalam apa-apa cara, terlibat dalam pengadaan, penganjuran, atau pemanggilan, atau menyebabkan supaya diadakan, dianjurkan, atau dipanggil atau, dalam apa-apa cara terlibat dalam melakukan apa-apa perbuatan untuk mengadakan, menganjurkan, atau memanggil, apa-apa perhimpunan yang lebih daripada lima orang dalam mana-mana bahagian Kampus atau atas mana-mana tanah atau dalam mana-mana bangunan yang dipunyai oleh atau di bawah milikan atau kawalan Universiti atau yang digunakan bagi maksud Universiti.

\* \* \*

### **10. Pembesar suara**

- (1) Tiada pelajar, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar boleh memiliki, atau menggunakan, atau mempunyai dalam milikan, jagaan atau kawalan pelajar atau pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar, bagi maksud ucapan awam, apa-apa pembesar suara, pelaung suara, penguat suara atau alat-alat serupa lain tanpa kelulusan terdahulu Naib Canselor.

\* \* \*

<sup>24</sup> Kaedah-Kaedah Universiti Malaya (Tata tertib Pelajar-Pelajar) 1999, peraturan 3, 13, dan 9.

<sup>25</sup> Kaedah-Kaedah Tata tertib, peraturan 3,9,11 dan 13.

## 11. Sepanduk

Tiada pelajar, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar boleh:

- (a) (a) membuat atau menyebabkan supaya dibuat atau melakukan apa-apa perbuatan untuk membuat atau menyebabkan supaya dibuat;
- (b) (b) mengibir, mempamer, menunjukkan atau dalam apa-apa cara menggunakan, atau menyebabkan supaya dikibar, dipamer, ditunjukkan atau dalam apa-apa cara menggunakan; atau
- (c) (c) memiliki atau mempunyai dalam milikan, jagaan atau kawalan pelajar atau pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar, Apa-apa bendera, sepanduk, plakad, poster, lambang atau alat lain yang membawa kepada keadaan tidak berdisiplin, kekacauan, keingkaran atau pelanggaran Kaedah-Kaedah ini.

## 12. Penerbitan, dsb., dokumen

- (1) Tiada pelajar, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar, tanpa kebenaran terdahulu Naib Canselor, boleh menerbitkan, membahagi-bahagikan atau mengedarkan apa-apa dokumen di dalam Kampus atau di luar Kampus.
- (2) Dalam memberikan kebenaran di bawah subkaedah (1), Naib Canselor boleh mengenakan apa-apa sekatan, terma atau syarat yang dia fikirkan perlu atau sesuai.
- (3) Kebenaran yang dikehendaki di bawah kaedah ini hendaklah sebagai tambahan bagi apa-apa lesen, permit atau apa-apa bentuk lain pemberikuasaan yang dikehendaki di bawah mana-mana undang-undang bertulis lain.

## 13. Kegiatan pelajar di luar Kampus

- (1) Tiada pelajar, pertubuhan, badan atau kumpulan pelajar, boleh menganjurkan, menjalankan atau menyertai apa-apa kegiatan di luar Kampus yang mendatangkan kesan buruk secara langsung kepada Universiti atau yang memudaratkan kepentingan Universiti

Selaras dengan AUKU, Naib Canselor universiti awam mewakilkan kuasa mereka kepada Jawatankuasa Tatatertib yang ditadbir oleh Ketua Jabatan Hal-ehwal Pelajar dan Alumni di setiap universiti di bawah Kaedah-Kaedah Tatatertib untuk menjatuhkan hukuman tindakan disiplin dan menggantung atau membubarkan badan-badan kampus.<sup>26</sup> Jawatankuasa Tatatertib mempunyai kuasa untuk menghukum pelajar dengan amaran, denda maksimum RM200 (AS\$50), perintah larangan berada di kawasan Universiti untuk tempoh tertentu, penggantungan untuk tempoh tertentu, dan/ atau pembuangan atas sebab pelanggaran AUKU atau Kaedah-Kaedah Tatatertib.<sup>27</sup> Pelajar yang dihukum juga boleh dihalang daripada menyertai aktiviti-aktiviti universiti, bertanding dalam pilihan raya kampus dan menetap di kolej-kolej kediaman.<sup>28</sup> Apabila tamat pengajian, sebarang pelanggaran disiplin disenaraikan dalam rekod akademik mahasiswa, yang mungkin memberi kesan buruk terhadap prospek pekerjaan pada masa hadapan.<sup>29</sup> Mana-mana pelajar yang gagal hadir selepas dipanggil untuk menghadap Jawatankuasa Tatatertib untuk suatu dakwaan kesalahan secara automatik digantung sehingga mereka hadir pada suatu masa kemudian yang ditentukan oleh Jawatankuasa tersebut.<sup>30</sup>

<sup>26</sup> AUKU, seksyen 16B (1).

<sup>27</sup> AUKU, seksyen 16 dan 16B (1), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A295) 1975, seksyen 4.

<sup>28</sup> Buku Majlis Perwakilan Pelajar, Kaedah-Kaedah Universiti Malaya (Tatatertib Pelajar-Pelajar) 1999, 2017/2018. Sesi Majlis, peraturan 13 (1) (c).

<sup>29</sup> Kaedah-Kaedah Tatatertib, peraturan 62 (1).

<sup>30</sup> Kaedah-Kaedah Tatatertib, peraturan 50.

Kerajaan Barisan Nasional menguasai Malaysia sejak kemerdekaannya pada tahun 1957 dan selama beberapa dekad mengawal universiti, menggunakan kuasa langsung dan tidak langsung untuk menghukum mahasiswa.<sup>31</sup> Di samping beberapa kawalan pentadbiran, Menteri Pendidikan (kemudiannya Menteri Pengajian Tinggi) melantik Naib-Naib Canselor universiti-universiti awam Malaysia, yang memegang kuasa tatatertib dan diberi kuasa untuk menentukan sama ada penuntut yang dibuang atau digantung boleh diterima di universiti lain.<sup>32</sup> Menteri Pengajian Tinggi juga mempunyai kuasa untuk melantik majoriti ahli Lembaga Pengarah universiti-universiti awam, yang mana mempunyai kuasa untuk menentukan kewujudan parti-parti politik di kampus daripada segi undang-undang.<sup>33</sup>

Seperti yang dibincangkan dalam laporan ini, universiti di Malaysia menggunakan AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib untuk menyekat kebebasan bersuara, bereksresi dan penglibatan dalam perhimpunan-perhimpunan aman di dalam dan di luar kampus, ada kalanya atas arahan jelas Kementerian Pengajian Tinggi atau apabila menerima maklumat daripada Polis DiRaja Malaysia, yang memaklumkan kepada pihak universiti terdapat mana-mana mahasiswa yang sedang disiasat.<sup>34</sup> Mengulas mengenai AUKU berikutnya penggubalannya, Menteri Pelajaran pada masa itu, Tun Hussein Onn, berkata ia “tidak bertujuan untuk menghalang pelajar dalam kapasiti individu mereka daripada mempunyai atau menyuarakan pandangan politik mereka sendiri.”<sup>35</sup> Walau bagaimanapun, pelaksanaan AUKU dan kesannya terhadap penglibatan politik mahasiswa menunjukkan hal yang sebaliknya.

<sup>31</sup> Damien Kingsbury, *Contemporary Southeast Asia: Authority, Democracy and Political Change*, (London: Taylor and Francis, 13 September 2016), ms. 70–72.

<sup>32</sup> AUKU, seksyen 3 menyatakan, “Menteri hendaklah, tertakluk kepada peruntukan Akta ini, bertanggungjawab atas arahan umum pendidikan tinggi dan pentadbiran Akta ini yang hendaklah selaras dengan dasar, strategi dan garis panduan pendidikan tinggi nasional yang dirumuskan atau ditentukan oleh pihak berkuasa yang ditubuhkan di bawah mana-mana undang-undang bertulis bagi tujuan-tujuan berikut. “Pada 1 Oktober 1995, kerajaan Malaysia menubuhkan Jabatan Pendidikan Tinggi di bawah Kementerian Pelajaran untuk mengawasi pembangunan pengajian tinggi awam dan swasta di Malaysia. Pada 27 Mac 2004, kerajaan memisahkan Jabatan Pengajian Tinggi dari Kementerian Pendidikan dan menubuhkan ia semula sebagai Kementerian Pengajian Tinggi Pendidikan, satu kementerian penuh di bawah bidang kuasa satu Menteri Persekutuan. Pada bulan Mei 2013, bekas Perdana Menteri Datuk Seri Najib Razak mengumumkan penggabungan dua kementerian menjadi satu Kementerian Pendidikan. Bagaimanapun, pada bulan Julai 2015, kerajaan sekali lagi mengasingkan Kementerian Pengajian Tinggi daripada Kementerian Pelajaran berikutnya satu rombakan Kabinet. Pada masa penulisan, ianya tidak jelas jika kerajaan baru Pakatan Harapan akan mengekalkan Kementerian Pengajian Tinggi atau menggabung tanggungjawabnya di bawah Kementerian Pendidikan. Juga Lihat, Kajian Malaysia, Study Malaysia, “The Malaysian Higher Education System – An Overview,” laman web, 14 Mac 2015, <https://www.studymalaysia.com/education/higher-education-in-malaysia/the-malaysian-higher-education-system-an-overview> (diakses 7 Jun 2018).

<sup>33</sup> AUKU, seksyen 13–14, jadual 1 menyatakan bahawa: “Ahli-ahli Lembaga Pengarah terdiri seorang Pengerusi, Naib Canselor, dua kakitangan awam, seorang wakil komuniti, seorang profesor yang dipilih oleh Senat, tiga orang dari sektor swasta, seorang alumni dan seorang lagi dari dalam universiti tersebut, dilantik oleh Menteri untuk tempoh tiga tahun.” Juga lihat, AUKU, seksyen 15 (3), dipinda oleh AUKU (Pindaan Akta A1433) 2012, seksyen 5.

<sup>34</sup> AUKU, seksyen 4, menyatakan: “Bagi maksud membolehkan pelepasan tanggungjawab Menteri untuk pendidikan tinggi dan pentadbiran Akta ini yang lebih berkesan, Menteri boleh, dari masa ke semasa, melantik mana-mana orang atau badan untuk menyiasat mana-mana aktiviti atau pentadbiran mana-mana institusi pengajian tinggi dan melaporkan kepadanya hasil siasatan sedemikian dengan syor-syor yang berkaitan dengannya. “Juga lihat, AUKU, seksyen 15D (5) dan (6).

<sup>35</sup> Warta Persekutuan, Dewan Rakyat, Rang Undang-Undang Universiti dan Kolej Universiti, Hansard, DR Deb. 1/14, 17 Mac, 1971, ms. 1465–1466.



# PENCABULAN HAK ASASI MANUSIA

Pada tahun 2016 dan 2017, Fortify Rights telah menyiasat kes-kes penuntut universiti awam Malaysia yang dihukum di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib kerana aktivisme politik mereka di dalam dan di luar kampus.<sup>36</sup> Antara September 2016 dan Jun 2017, Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaysia Sabah telah memulakan prosiding tatatertib terhadap mahasiswa atas penyertaan mereka dalam peristiwa di mana para pelajar menyatakan pandangan politik kepada kerajaan yang memerintah atau mengenai perkara-perkara di dalam Universiti mereka.<sup>37</sup> Melalui testimoni para pelajar dan rekod-rekod mahkamah, bab ini mencatatkan sekatan terhadap kebebasan mahasiswa untuk bersuara, berekspresi dan berhimpun secara aman melalui tindakan disiplin oleh universiti-universiti di Malaysia. Bab ini juga mencatatkan kes-kes serupa yang terjadi sebelum kes-kes yang diselidiki oleh Fortify Rights.

## SEKATAN-SEKATAN TERHADAP HAK KEBEBASAN BEREKSPRESI

### Memegang Sepanduk pada Acara "1MDB Townhall"

Pada tahun 2015, pelbagai berita membongkarkan bahawa berbilion-bilion dolar didakwa telah digelapkan daripada syarikat dana pelaburan milik negara yang dipanggil *1Malaysia Development Berhad*, atau 1MDB. Skandal 1MDB membabitkan bekas Perdana Menteri Datuk Seri Najib Razak, ahli keluarganya dan sekutunya. Jabatan Keadilan (DOJ) Amerika Syarikat memfailkan tuntutan undang-undang untuk merampas aset bernilai lebih daripada AS\$1 bilion yang dipercayai dibeli menggunakan dana yang diselewengkan dan diubah

<sup>36</sup> Kes-kes yang dianalisa dalam laporan ini adalah representatif; Walau bagaimanapun, lebih ramai pelajar di Malaysia yang telah menghadapi denda kerana melaksanakan hak asasi mereka selain yang dianalisa.

<sup>37</sup> Kate Mayberry, “*Why Should We be Afraid? 1MDB Scandal Awakens Fighting Spirit in Malaysian Students*,” SEA-GLOBE, 13 Februari 2017, <http://sea-globe.com/in-response-to-endemic-corruption-malaysian-youth/> (diakses November 19, 2017).

PENCABULAN HAK ASASI MANUSIA

di Amerika Syarikat, merangkumi harta tanah mewah di New York dan California, karya seni mahal dan pembiayaan filem Hollywood, *The Wolf of Wall Street*.<sup>38</sup> Di dalam apa yang digambarkan sebagai “tindakan tunggal terbesar yang pernah dibawa” oleh Jabatan Keadilan (DOJ) Amerika Syarikat, tuntutan mahkamah itu menyatakan bahawa seorang “pegawai tinggi kerajaan Malaysia” yang dikenalpasti sebagai pegawai Malaysia 1, atau MO1 – dipercayai bekas Perdana Menteri Datuk Seri Najib Razak – sendiri telah menerima sebanyak AS\$681 juta daripada dana syarikat milik negara itu.<sup>39</sup> Tindakan undang-undang berkenaan mendakwa bahawa sebanyak AS\$6 bilion berkemungkinan telah dicuri daripada rakyat Malaysia dan diubah di Amerika Syarikat.<sup>40</sup> Berbagai penyiasatan lain turut berjalan di seluruh dunia.

Bekas Perdana Menteri Datuk Seri Najib Razak dan kerajaan Malaysia yang terdahulu secara konsisten membantah tuduhan-tuduhan tersebut.<sup>41</sup> Bagi menghadapi tanggapan negatif mengenai skandal itu di dalam negara, Jabatan Hal Ehwal Khas Pejabat Perdana Menteri mengadakan acara di universiti-universiti awam Malaysia yang terpilih, yang digelar sebagai “majlis dialog Townhall 1MDB” untuk membincangkan tuntutan mahkamah yang difailkan oleh Jabatan Keadilan (DOJ) AS.<sup>42</sup>

Pada 11 Oktober 2016, Jabatan Hal Ehwal Khas Pejabat Perdana Menteri “majlis dialog Townhall 1MDB”, di Universiti Malaya. Persatuan Pemuda Baru Universiti Malaya (UMANY) – satu gerakan mahasiswa yang berusaha untuk memulihkan autonomi kampus, hak pelajar dan pendukung demokrasi serta kesaksamaan di semua universiti di Malaysia – meminta supaya Anggota Parlimen Tony Pua dijemput untuk berceramah pada acara tersebut. Pihak pengajur menolak permintaan tersebut, menggambarkan sifat acara tersebut.<sup>43</sup> Ketua Pegawai Eksekutif 1MDB, Arul Kanda dan Pengarah Komunikasi Strategik Jabatan Hal Ehwal Khas, Tun Faisal Ismail Aziz telah berucap pada acara itu.<sup>44</sup> Para pegawai universiti cuba untuk memberi insentif kepada pelajar untuk menghadiri acara berkenaan, memberitahu mereka bahawa “markah merit” akan diberi atas kehadiran mereka.<sup>45</sup>

Penceramah pertama, Arul Kanda menjelaskan bagaimana kerajaan telah menggunakan dana 1MDB, mengatakan mereka “tidak membuat kerugian dengan melabur dana rakyat [tersebut].”<sup>46</sup> Dia tidak menjawab secara langsung dakwaan-dakwaan penyelewengan. Semasa sesi soal jawab

<sup>38</sup> Jabatan Kehakiman mendakwa pelbagai orang menggelapkan ratusan juta dolar dari dana itu dalam bentuk tiga “fasa”. *United States of America v “The Wolf of Wall Street” Motion Picture, United States District Court for the Central District of California (Complaint)*, 18 U.S.C. § 981(a)(1)(A) & (C), 20 Julai 2016, <https://www.justice.gov/archives/opa/page/file/877166/download> (diakses 7 Jun 2018).

<sup>39</sup> Jabatan Kehakiman mendakwa pelbagai orang menggelapkan ratusan juta dolar dari dana itu dalam bentuk tiga “fasa.” *“Wolf of Wall Street” Motion Picture*, 18 A.S.C. § 981(a)(1)(A) & (C).

<sup>40</sup> Edward Helmore, “*Wolf of Wall Street Film Linked to Money ‘Stolen from Malaysian Fund’, US Claims*,” The Guardian, 21 Julai 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/20/usjustice-department-1mdb-fund-seizure-fraud-investigation> (diakses 7 Jun 2018).

<sup>41</sup> “*Everything is Going to be Okay in the End – Axed Apandi’s Response*”, Malaysiakini, 5 Jun, 2018, <https://www.malaysiakini.com/news/428341> (diakses pada 5 Jun 2018).

<sup>42</sup> Kementerian Komunikasi dan Multimedia, Jabatan Hal Ehwal Khas, Townhall JASA: Jelajah Isu Anjuran JASA Malaysia, <http://www.jasa.gov.my/bm/public/kandungan-popular/24-tender/343-townhall-jasa-jelajah-isu-anjuran-perkhidmatan-malaysia.html> (diakses 19 November 2017).

<sup>43</sup> Pegawai-pegawai universiti membenarkan Syed Saddiq Abdul Rahman, ketua sayap pemuda Parti Pribumi Bersatu Malaysia (PPBM) untuk menghadiri “majlis dialog Townhall 1MDB” itu selepas pada awalnya diberitahu bahawa acara tersebut terhad kepada pelajar sahaja. Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017.

<sup>44</sup> Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang dan Kon Hua En, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017.

<sup>45</sup> Jumlah markah merit mempengaruhi kelayakan pelajar untuk memegang jawatan-jawatan tertentu di kolej dan kelab masing-masing dan dipamerkan pada transkrip akademik mereka. Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017; Universiti Malaya “Pembahagian Merit Pelajar”, laman web, <http://www.hepa.um.edu.my/kolej-kediaman-bestari-kk4/college-rules/merit> (diakses 7 Jun 2018).

<sup>46</sup> Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017.

selepas ceramah tersebut, pelajar-pelajar UMANY bertanya kepada Arul mengenai identiti “MO1” dan penglibatan Riza Aziz, anak tiri Perdana Menteri ketika itu Datuk Seri Najib Razak, yang terlibat dalam tuntutan mahkamah AS itu. Arul enggan menjawab, mengatakan bahawa soalan-soalan tersebut tidak relevan.<sup>47</sup>

Empat pelajar yang dikaitkan dengan UMANY- siswa Ho Chi Yang, 22, Lau Li Yang, 22, Tan Jia You, 21 dan siswi Chua Hun Ti, 23, yang kini dikenali sebagai “UMANY4”-berdiri pada penghujung sesi soal jawab dengan Arul Kanda dan memegang sepanduk yang dibaca “Mahasiswa mahu jawapan”, “1MDB jangan spin (putar)”, “1MDB Kami Mahukan Jawapan” dan “1MDB, pulangkan wang rakyat”.

Lima orang kakitangan daripada Jabatan Hal Ehwal Khas secara paksa merentap sepanduk-sepanduk tersebut, sebelum merampasnya.<sup>48</sup> Mengimbau peristiwa itu, salah seorang mahasiswa yang terlibat, Li Yang, memberitahu Fortify Rights:

Saya berdiri dan menjerit “Siapa MO1? Siapa MO1?” Chi Yang, Jia You, Hun Ti dan saya kemudian berdiri dan mengangkat sepanduk kami. [Para pegawai Jabatan Hal Ehwal Khas tersebut] segera datang ke arah kami dan mengoyakkan sepanduk kami dan menyuruh kami untuk duduk. Mereka juga menarik baju dan seluar saya untuk memaksa saya supaya duduk. Telefon rakan kami, Ching Siew juga dirampas oleh mereka dan dia diarahkan untuk memadam foto atau video yang diambil ketika kami mengangkat sepanduk kami. Para pelajar hanya menonton dengan cemas dan ada yang menggunakan telefon mereka untuk merekodkan apa yang dilakukan oleh staf [Jabatan Hal Ehwal Khas] tersebut.<sup>49</sup>

Universiti Malaya menghantar surat “tunjuk sebab” kepada UMANY4 pada 1 November 2016, yang menyatakan bahawa mahasiswa berkenaan telah menimbulkan “satu situasi tidak berdisiplin dan mengganggu”, “merosakkan ketenteraman awam, kesopanan dan disiplin” serta mengacau acara rasmi apabila mereka mengangkat sepanduk mereka.<sup>50</sup> Universiti Malaya mendakwa tindakan pelajar-pelajar berikut melanggar Kaedah-Kaedah Tatatertib 3 (a) (ii), yang melarang kelakuan yang “merugikan atau memudaratkan ketenteraman atau keselamatan awam, moral, kesopanan atau tata tertib”; Peraturan 3 (f) yang melarang memboikot mana-mana “aktiviti sah yang dijalankan oleh atau di bawah arahan, atau dengan kebenaran, Universiti;” dan Peraturan 11 (b), yang melarang pelajar daripada mempamerkan “apa-apa bendera, sepanduk, poster, lambang atau peranti lain yang kondusif untuk mempromosikan keadaan tidak berdisiplin, kekacauan, keingkaran atau pelanggaran Kaedah-Kaedah ini.”<sup>51</sup> Pada 22 Februari 2017, Jawatankuasa Disiplin Universiti Malaya kemudiannya meminda dakwaan pelanggaran daripada Peraturan 3 (f) hingga Peraturan 3 (c), yang melarang gangguan tersebut dengan “apa-apa aktiviti yang dijalankan oleh atau di bawah arahan atau dengan kebenaran Universiti.”<sup>52</sup>

Li Yang daripada UMANY4 memberitahu Fortify Rights: “Mengangkat sepanduk adalah cara untuk membantah [dan merupakan] hak asasi manusia [kami] sebagai warganegara Malaysia.”<sup>53</sup> Pada 11 Januari 2017, melalui sepucuk surat yang ditandatangani oleh Profesor Madya Dr Hasmah Zanuddin, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Malaya memanggil UMANY4 untuk hadir di hadapan Jawatankuasa Tatatertib dari 7 hingga 31 Mac.<sup>54</sup> Pada 6 Mac, 2017, Ho Chi Yang meminta

<sup>47</sup> Ibid.

<sup>48</sup> Video 1, acara 1MDB Townhall, 11 Oktober 2016, 0:26 – 2:03 minit.

<sup>49</sup> Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 7 November 2017.

<sup>50</sup> Surat daripada Universiti Malaya ke Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Tan Jia You, dan Chua Hun Ti, 9 November 2016.

<sup>51</sup> Kaedah-Kaedah Tatatertib, peraturan 3 (a) (i), (f), dan 11 (b).

<sup>52</sup> *Ho Chi Yang & Ors v Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar, Universiti Malaya, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WA-25-213-08 / 2017*, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan), 16 Ogos 2017, perenggan 23. Juga lihat, Kaedah-Kaedah Tatatertib.

<sup>53</sup> Temubual Fortify Rights bersama Li Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017.

<sup>54</sup> Universiti Malaya telah mengadakan pendengaran Ho Chi Yang pada 7 Mac, pendengaran Lau Li Yang pada 14 Mac,

Universiti Malaya memberikan penjelasan mengenai tuduhan terhadap UMANY4, semua bukti yang akan digunakan semasa prosiding, senarai nama-nama anggota panel dalam Jawatankuasa Tatatertib tersebut dan senarai saksi yang dijangka dipanggil semasa pendengaran.<sup>55</sup> Dia tidak menerima sebarang respons.<sup>56</sup>

Semasa pendengaran Ho Chi Yang pada 7 Mac, 2017, mahasiswa UMANY mengadakan sidang akhbar untuk membantah tindakan universiti.<sup>57</sup>

Di antara 14 Mac sehingga 6 April 2017, Universiti Malaya mendapati bahawa UMANY4 melanggar Kaedah-Kaedah tersebut apabila mereka memegang sepanduk itu kerana mereka “telah mencetuskan satu keadaan yang tidak menentu dan kacau-bilau.”<sup>58</sup> Pihak berkuasa universiti mendenda Lau Li Yang RM600 (AS\$150) Ho Chi Yang dan Chua Hun Ti RM300 (AS\$70) seorang dan Tan Jia You RM150 (AS\$35).<sup>59</sup> Universiti Malaya juga memberi amaran kepada setiap mahasiswa UMANY4.<sup>60</sup>

Pada 5 April 2017, UMANY mengeluarkan satu kenyataan akhbar yang mendakwa prosiding-prosiding tersebut “serba kekurangan dan tidak adil.”<sup>61</sup> Lau Li Yang memberitahu Fortify Rights:

“Prosiding itu mengandungi banyak kesilapan dan dijalankan secara tidak profesional oleh panel pendengaran. [Pelajar-pelajar Universiti Malaya yang mewakili kami] telah dikekang beberapa kali daripada mempertahankan kami oleh pihak panel ketika prosiding tersebut ... rayuan Tan Jia You ditolak. Alasan yang diberikan oleh pihak universiti ialah petisyennya tidak dikemukakan dalam masa 14 hari [walaupun] pensyarah undang-undang yang boleh dipercayai mengesahkan bahawa rayuannya dikemukakan mengikut masa yang ditetapkan.”<sup>62</sup>

Para mahasiswa UMANY4 merayu keputusan tersebut pada 28 Mac dan 14 April dan mengemukakan hujah-hujah mereka di hadapan Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar Universiti Malaya dari 7 Mei sehingga 7 Jun 2017.<sup>63</sup> Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Universiti

pendengaran Tan Jia You pada 28 Mac dan pendengaran Chua Hun Ti pada 31 Mac. Surat daripada Universiti Malaya kepada Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Tan Jia You, dan Chua Hun Ti, 11 Januari 2017; Surat daripada Universiti Malaya ke Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Tan Jia You, dan Chua Hun Ti, 21 Februari 2017

<sup>55</sup> Ho Chi Yang & Ors, WA-25-213-08 / 2017, Semakan Kehakiman (*Affidavit in Support*), perenggan 24.

<sup>56</sup> Panel Jawatankuasa Disiplin termasuk Prof Madya Dr Hasmah Zanuddin sebagai Pengurus dan dianggotai oleh Dr Mohamad Azam Ismail dan Dr Rafidah Agaa Mohd Jaladin. Pelajar undang-undang tahun akhir, Kalaivanaan Murthy mewakili Ho Chi Yang. Ibid., Para 25.

<sup>57</sup> Temubual Fortify Rights bersama Lau Li Yang, Anis Syafiqah dan Ho Chi Yang, Selangor, Malaysia, 7 Mac 2018.

<sup>58</sup> Ho Chi Yang & Ors, WA-25-213-08 / 2017, Semakan Kehakiman (*Afidavit Sokongan*), perenggan 50.7; Ho Chi Yang & Ors v Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar, Universiti Malaya, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WA-25-213-08 / 2017, Semakan Kehakiman (*Rangka Hujahan Pemohon*), 4 Disember 2017, perenggan 56 dan 58. Afidavit Ho Chi Yang yang menyokong permohonannya untuk semakan kehakiman menyatakan bahawa pihak universiti membuat keputusan atas dasar bahawa para pelajar mempunyai “pilihan lain untuk menyatakan rasa tidak puas hati mereka dan memilih untuk mengambil tindakan yang dalam beberapa cara meninggalkan impak kepada pengajur acara itu.” Keputusan bertulis dari Universiti Malaya ke Ho Chi Yang, 14 Mac, 2017; Keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Lau Li Yang, 23 Mac, 2017; Keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Tan Jia You, 31 Mac, 2017; dan keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Chua Hun Ti, 6 April 2017.

<sup>59</sup> Keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Ho Chi Yang, 14 Mac, 2017; Keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Lau Li Yang, 23 Mac, 2017; Keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Tan Jia You, 31 Mac, 2017; dan keputusan bertulis daripada Universiti Malaya kepada Chua Hun Ti, 6 April 2017.

<sup>60</sup> Ibid.

<sup>61</sup> Persatuan Belia Baru Universiti Malaya, “Four UM Students Received Stern Warning and Fines Over 1MDB Protest”; Halaman Facebook Universiti Malaya New Youth Association, 5 April 2017, <https://www.facebook.com/umany2001/posts/1481522411878313:0> (diakses 19 November 2017).

<sup>62</sup> Temubual Fortify Rights bersama Lau Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 17 Mei 2017.

<sup>63</sup> Ar. Saifuddin Ahmad, Profesor Goh Kim Leng dan Datuk Seri Othman Zainal Azmi telah menjalankan perbicaraan rayuan tersebut. Petisyen-Petisyen Rayuan daripada Lau Li Yang, Chua Hun Ti dan Ho Chi Yang kepada Jawatankuasa

Malaya menegaskan keputusan Jawatankuasa Tatatertib tersebut tetapi membatalkan hukuman denda yang telah dikenakan.<sup>64</sup> Jawatankuasa Rayuan itu tidak memberikan sebab-sebab terperinci keputusan mereka dan menolak permohonan Ho Chi Yang untuk mendapatkan salinan transkrip pendengaran rayuan.<sup>65</sup>

Pada 17 Ogos 2017, UMANY4 memfailkan satu permohonan di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur untuk mendapat semakan kehakiman terhadap kes mereka.<sup>66</sup> Mahasiswa berkenaan telah menjelaskan kepada Jawatankuasa Rayuan Tatatertib yang mereka yakin dana awam itu berkait dengan belanjawan pengajian tinggi kerajaan pada tahun 2016.<sup>67</sup> Dalam satu sidang pendengaran pada 4 Disember 2017, UMANY4 berhujah bahawa Universiti Malaya telah melanggar hak mahasiswa untuk bebas bersuara, berekspresi dan berhimpun secara aman dengan menghukum mereka kerana terlibat dalam satu bantahan yang aman.<sup>68</sup> Pada rayuan tersebut, mereka berpendapat bahawa tindakan disiplin itu melanggar Perkara 10 (1) (a) dan (b) Perlumbagaan Persekutuan Malaysia, yang melindungi setiap hak rakyat untuk “kebebasan bersuara dan berekspresi” serta “hak untuk berhimpun secara aman dan tanpa senjata.”<sup>69</sup> Para mahasiswa UMANY4 juga berhujah bahawa sidang-sidang pendengaran tersebut melanggar Peraturan 53 Kaedah-Kaedah Tatatertib, yang memerlukan Naib Canselor untuk memanggil saksi-saksi kepada suatu pendengaran Jawatankuasa Tatatertib; walau bagaimanapun, dalam kes UMANY4, Jawatankuasa Tataterib dikatakan telah memanggil saksi-saksi tersebut.<sup>70</sup> Para penuntut juga mengatakan bahawa Jawatankuasa Tatatertib melanggar Kaedah-Kaedah Tatatertib 54, yang menghendaki para pelajar untuk mengemukakan bukti selepas Jawatankuasa itu telah mendengar semua bukti terhadap mahasiswa.<sup>71</sup> Menurut UMANY4, Jawatankuasa Tatatertib bertindak sebagai “penyiasat, pendakwa dan hakim” dan dengan berat sebelahnya menghendaki pelajar untuk mengemukakan bukti untuk mempertahankan diri sebelum menentukan terdapat asas bagi kes tersebut serta Jawatankuasa Tatatertib bertindak “tidak rasional”, “tidak masuk akal” dan “sembarangan” dalam mencapai kesimpulan mereka.<sup>72</sup>

Pada 27 Februari 2018, Hakim Mahkamah Tinggi, Datuk Azizah Nawawi, menolak keputusan yang dibuat oleh Universiti Malaya atas dasar bahawa universiti itu tidak mematuhi Peraturan 54 Kaedah-Kaedah Tatatertib.<sup>73</sup> Walau bagaimanapun, Hakim Azizah tidak mengemukakan

---

<sup>64</sup> Rayuan Tatatertib Pelajar Universiti Malaya, 28 Mac 2017; Petisyen Rayuan daripada Tan Jia You kepada Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar Universiti Malaya, 14 April 2017.

<sup>65</sup> Surat daripada Universiti Malaya kepada Lau Li Yang, Chua Hun Ti, dan Ho Chi Yang, 17 Mei 2017; Surat daripada Universiti Malaya kepada Tan Jia You, 7 Jun 2017.

<sup>66</sup> *Ho Chi Yang & Ors, WA-25-213-08 / 2017, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan)*, perenggan 45.

<sup>67</sup> Temubual Fortify Rights bersama Ho Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 18 Ogos 2017.

<sup>68</sup> *Ho Chi Yang & Ors, WA-25-213-08 / 2017, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan)*, perenggan 13.

<sup>69</sup> Peraturan 54 memperuntukkan bahawa seorang pelajar akan dipanggil untuk memberikan keterangan selepas Jawatankuasa Tatatertib telah mendengar semua bukti terhadap pelajar dan memutuskan bahawa mereka mempunyai kes untuk dijawab, tetapi menurut UMANY4, Jawatankuasa Tatatertib meminta mereka memberi keterangan semasa pembentangan bukti terhadap mereka dan sebelum Jawatankuasa memutuskan mereka mempunyai kes untuk dijawab. *Ho Chi Yang & Ors v Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar, Semakan Kehakiman (Rangka Hujahan Pemohon)*, Perenggan 9.11 sehingga 9.12; *Ho Chi Yang & Ors, WA-25-213-08/2017, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan)*, Perenggan 50.1.

<sup>70</sup> Ibid.

<sup>71</sup> Ibid.

<sup>72</sup> *Ho Chi Yang & Ors v Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar, Semakan Kehakiman (Rangka Hujahan Pemohon)*, Perenggan 59; *Ho Chi Yang & Ors v Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan)*, Perenggan 50.1.

<sup>73</sup> Asila Jalil, “High Court Quashes Universiti Malaya’s Conviction of 4 Students,” The Malaysian Insight, 27 Februari 2018, <https://www.themalaysianinsight.com/s/40112/> (diakses 22 Mac 2018); Temubual Fortify Rights bersama Lim Wei Jiet, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Februari 2018.

keputusan yang berkait dengan hujah-hujah mahasiswa itu mengenai hak untuk kebebasan bereksresi dan berhimpun secara aman.<sup>74</sup>

## Menganjurkan Sidang Akhbar Tanpa Kebenaran

Sebelum menghadapi tindakan disiplin atas peranan beliau dalam majlis dialog townhall mengenai 1MDB, mahasiswa Universiti Malaya Ho Chi Yang menghadapi tindakan disiplin bersama lima pelajar Universiti Malaya yang lain kerana menganjurkan satu sidang akhbar pada 14 Disember 2015 tanpa kebenaran.<sup>75</sup> Universiti Malaya menuduh Ho Chi Yang, Chua Hun Ti, Suhail Wan Azhar, 22, Muhammad Luqman Hakim bin Mohd Fazli, 23, Muhammad Fahmie Nuaiman Bin Noor Azmi dan Nur Hananie Binti Muhammad Amir Chow melanggar peruntukan di bawah Kaedah 3 (a), yang menghalang penuntut daripada perbuatan dan perlakuan yang dianggap memudaratkan atau mendatangkan prejudis “kepada kepentingan, kesejahteraan atau nama baik Universiti” atau “kepada ketenteraman atau keselamatan awam, moral, kesopanan atau tata tertib.”<sup>76</sup> Pada sidang akhbar itu, siswa-siswi tersebut mengemaskan cadangan yang dilaporkan daripada pihak universiti untuk mengenakan had bulanan terhadap penggunaan internet mahasiswa.<sup>77</sup> Pihak universiti menafikan dakwaan itu dan selepas satu pendengaran disiplin pada 15 Februari 2016, mengeluarkan amaran kepada kesemua enam mahasiswa terbabit.<sup>78</sup>

Tindakan disiplin sebegini boleh membawa kepada ancaman hukuman yang lebih besar dan boleh memberi kesan ketakutan terhadap para penuntut universiti di Malaysia.

## Berucap di Speaker's Corner

Pada 4 Ogos 2015, Universiti Kebangsaan Malaysia dilaporkan menghukum seorang pemimpin mahasiswa, Asheeq Ali bin Sethi Alivi, 22, kerana menyampaikan sebuah ucapan di “Speaker’s Corner”, Universiti Kebangsaan Malaysia.<sup>79</sup> “Speaker’s Corner” bertujuan untuk memberikan satu ruang selamat bagi para pelajar untuk menyatakan pendapat mereka secara bebas.<sup>80</sup> Asheeq Ali bercakap mengenai kesan cukai barang dan perkhidmatan (GST) kepada para mahasiswa.<sup>81</sup> Asheeq Ali memberitahu Fortify Rights:

“Walaupun “Speaker’s Corner” sepatutnya menjadi satu platform untuk para mahasiswa menyuarakan pendapat mereka, saya tetap didakwa dan didenda RM100 (US\$25) di bawah [Kaedah-Kaedah Tata tertib] kerana menyuarakan pandangan saya dan saya diancam untuk digantung daripada pengajian saya. Pada masa itu, saya berjanji kepada pihak universiti bahawa saya akan berdiam diri, supaya saya boleh meneruskan pengajian.”<sup>82</sup>

<sup>74</sup> Temubual Fortify Rights bersama Lim Wei Jiet, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Februari 2018.

<sup>75</sup> Temubual Fortify Rights bersama Ho Chi Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017.

<sup>76</sup> Kaedah-Kaedah Tata tertib, Peraturan 3(a)(i) dan (ii).

<sup>77</sup> Temubual Fortify Rights bersama Suhail Wan Azhar, Selangor, Malaysia, 7 Ogos 2017. Juga lihat, Alyaa Alhadjri, “UM May Charge Students for Internet, as Budget Cuts Loom,” *Malaysiakini*, 14 Disember 2015, <https://www.malaysiakini.com/news/323304> (diakses 8 Jun 2018).

<sup>78</sup> Temubual Fortify Rights bersama Suhail Wan Azhar, Selangor, Malaysia, 7 Ogos 2017; Temubual Fortify Rights bersama Ho Chi Yang, Selangor, Malaysia, 14 Februari 2017. Juga lihat, “Six UM Students Face Hearing for ‘Unauthorized Press Conference,’” *Malaysiakini*, 6 Februari 2016, <https://www.malaysiakini.com/news/329604> (diakses 8 Jun 2018); “UM6 Found Guilty over Press Event, Given Warning,” *Malaysiakini*, 16 Februari 2016, <https://www.malaysiakini.com/news/330618> (diakses 8 Jun 2018).

<sup>79</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Selangor, Malaysia, 20 Disember 2016.

<sup>80</sup> Richard Lim, “Speaker’s Corner Back at UM,” *The Star*, 27 Januari 2010, [https://umlib.um.edu.my/newscut\\_details.asp?cutid=961](https://umlib.um.edu.my/newscut_details.asp?cutid=961) (diakses 7 Jun 2018).

<sup>81</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Selangor, Malaysia, 20 Disember 2016.

<sup>82</sup> Ibid.

## Memegang Sepanduk pada majlis dialog Townhall Young Southeast Asian Leaders Initiative

Pada 27 April 2014, Presiden Amerika Syarikat (AS) ketika itu, Barack Obama berucap pada majlis dialog *Townhall Young Southeast Asian Leaders Initiative* yang diadakan di Universiti Malaya.<sup>83</sup> Pada acara tersebut, enam mahasiswa Universiti Malaya mengangkat sepanduk untuk membantah perjanjian Trans-Pacific Partnership Agreement (TPPA).<sup>84</sup> Pada 8 Mei 2014, Universiti Malaya telah menghantar surat tunjuk sebab kepada para pelajar tersebut yang mengancam tindakan disiplin dan meminta penjelasan atas tindakan mereka.<sup>85</sup>

Pada 21 Mei 2014, Joseph Yun, Duta Besar AS ke Malaysia pada masa itu, menerima e-mel daripada Majlis Perwakilan Pelajar Universiti Malaya mengenai kemungkinan tindakan disiplin terhadap mahasiswa terbabit, menyatakan bahawa kerajaan AS menyokong “hak untuk kebebasan berekspresi dan berpersatuan, termasuk hak untuk melakukan bantahan secara aman tanpa rasa takut dengan ancaman tindak balas.”<sup>86</sup> Duta Besar tersebut menggesa pihak Universiti Malaya supaya tidak mengambil tindakan terhadap mahasiswa berkenaan.<sup>87</sup>

Berikutnya campur tangan Duta Besar tersebut, pihak Universiti menghentikan tindakan disiplin ke atas mahasiswa terbabit.<sup>88</sup>

## SEKATAN HAK KEBEBASAN BERHIMPUN

### Menganjurkan Perhimpunan Tangkap MO1

Pada September dan Oktober 2016, Universiti Malaya dan Universiti Kebangsaan Malaysia telah memulakan prosiding tatatertib terhadap lima mahasiswa, termasuk Suhail Wan Azhar, Muhammad Luqman Hakim bin Mohd Fazli dan Asheeq Ali kerana menganjurkan dan menyertai satu perhimpunan Tangkap MO1 di luar kampus pada 27 Ogos 2016.<sup>89</sup> Para pelajar yang sama menghadapi tindakan disiplin sebelum ini kerana melaksanakan hak bersuara mereka (lihat kes-kes di atas). Mahasiswa lain yang menghadapi tindakan disiplin atas peranan mereka dalam perhimpunan Tangkap MO1 termasuklah Anis Syafiqah binti Md Yusof, 24, dan Luqman Nul Haqim Zul Razali, 23, yang mana kedua-duanya merupakan pelajar Universiti Malaya.<sup>90</sup>

Mahasiswa tersebut ialah ahli Gabungan Tangkap Malaysian Official 1. Mahasiswa daripada Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Malaysia Sabah, Universiti Islam Antarabangsa Malaysia dan Universiti Teknologi Mara Seri Iskandar menubuhkan gabungan

<sup>83</sup> David Hudson, “President Obama at YSEALI Town Hall: Young People Like You Have to Be the Ones Who Lead Us Forward,” *White House Archives*, <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2014/04/28/president-obama-yseali-town-hall-young-people-you-have-be-ones-wholead-us-forward> (diakses 12 Jun 2018)

<sup>84</sup> *Trans-Pacific Partnership Agreement* (TPPA) ialah satu perjanjian perdagangan antara Amerika Syarikat dan Malaysia serta negara-negara lain di Lautan Pasifik.

<sup>85</sup> “Anti-TPPA: UM Students Get Show-cause Letters,” *Free Malaysia Today*, 9 Mei 2014, <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2014/05/09/anti-tppa-um-students-get-showcause-letters/> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>86</sup> Surat dari Duta Besar A.S. ke Malaysia ketika itu, Joseph Yun, kepada Majlis Perwakilan Pelajar Universiti Malaya, 21 Mei 2014. Juga lihat, Ida Lim, “US Embassy Nods at UM Students’ Right to Protest During Obama’s Visit,” *The Malay Mail Online*, 23 Mei 2014, <http://www.themalaymailonline.com/malaysia/article/us-embassy-nods-at-um-students-right-toprotest-during-obama-visit> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>87</sup> Surat daripada Duta Besar A.S. ke Malaysia ketika itu, Joseph Yun, kepada Majlis Perwakilan Pelajar Universiti Malaya, 21 Mei 2014.

<sup>88</sup> Ida Lim, “US Embassy Nods at UM Students’ Right to Protest During Obama’s Visit,” *The Malay Mail Online*.

<sup>89</sup> Surat daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 18 Oktober 2016; Surat-surat daripada Universiti Malaysia kepada Suhail Wan Azhar and Luqman Hakim, 22 Disember 2016.

<sup>90</sup> Surat-surat daripada Universiti Malaysia kepada Anis Syafiqah and Luqman Nul Haqim, 22 Disember 2016.

ini selepas terbongkarnya skandal 1MDB.<sup>91</sup> Perhimpunan yang melibatkan hampir 1,000 orang peserta tersebut menggesa kerajaan Malaysia untuk mengenal pasti dan menangkap orang yang dikenali sebagai MO1, yang didakwa telah menggelapkan dana negara sebanyak AS\$ 680 juta.<sup>92</sup>

Pemimpin mahasiswa, Anis Syafiqah, memberi notis kepada pihak Polis Diraja Malaysia berkenaan rancangan gabungan tersebut untuk mengadakan sebuah perhimpunan di Dataran Merdeka, Kuala Lumpur pada 17 Ogos 2016.<sup>93</sup> Pihak polis memaklumkan Anis pada hari yang sama serahan notis itu dibuat bahawa notis tersebut memerlukan kelulusan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur (DBKL), Anis menghantar surat kepada DBKL meminta kelulusan mereka.<sup>94</sup> Selepas DBKL menolak permohonan itu tanpa alasan pada 19 Ogos 2016, gabungan mahasiswa itu memutuskan untuk mengadakan perhimpunan di Jalan Raja Laut, sebuah jalan awam berdekatan kawasan Dataran Merdeka.<sup>95</sup>

Pada 20 Ogos 2016, Anis, Suhail, Luqman Nul Haqim Zul Razali dan Luqman Hakim Mohd Fazli, yang juga dikenali sebagai “UM4,” bersama-sama dengan beberapa mahasiswa daripada universiti lain telah pergi ke Universiti Teknologi Mara (UiTM) Seri Iskandar untuk mengedarkan sebaran risalah serta menggerakkan sokongan bagi perhimpunan itu.<sup>96</sup> Sebaik ketibaan mereka, pegawai-pegawai polis telah menghadang pintu masuk utama di tempat kejadian. Anis memberitahu Fortify Rights: “Kami mengesyaki bahawa pihak polis sedia maklum tentang kedatangan kami kerana kami mempromosikan kempen dan aktiviti-aktiviti kami di media sosial.”<sup>97</sup>

Pada kira-kira 6:40 petang, pihak polis menahan mahasiswa Universiti Malaya Luqman Nul Haqim dan Luqman Hakim serta pelajar daripada Universiti Malaysia Sabah, Ashraff Nazrin, atas alasan menceroboh apabila mereka memanjang pagar Universiti Teknologi Mara (UiTM) Seri Iskandar untuk masuk ke kampus tersebut.<sup>98</sup> Polis Daerah Perak Tengah menahan mereka di Ibu Pejabat Polis Daerah Perak Tengah selama dua hari sebelum melepaskan mereka tanpa sebarang dakwaan.<sup>99</sup>

Pada 26 Ogos, sehari sebelum perhimpunan itu, Timbalan Naib Canselor Universiti Kebangsaan Malaysia mengeluarkan satu surat pekeliling yang melarang mahasiswa daripada menyertai sebarang perhimpunan atau gerakan yang “mengancam ketenteraman awam atau keselamatan negara” dan memberi amaran bahawa tindakan disiplin akan diambil jika pelajar-pelajar melanggar larangan tersebut.<sup>100</sup>

Perhimpunan itu berjalan seperti yang dirancang pada 27 Ogos dan sepanjang acara berlangsung dengan aman.<sup>101</sup> Menurut Asheeq:

<sup>91</sup> Jabatan Keadilan (DOJ) AS mendakwa beratus juta dolar telah disalahgunakan daripada dana tersebut oleh orang yang berlainan selama tiga “fasa.” *The Wolf of Wall Street* Motion Picture, 18 U.S.C. § 981(a)(1)(A) & (C).

<sup>92</sup> Joseph Sipalan, “Malaysian Student Protestors Demand 1MDB Arrest,” *Reuters*, 27 Ogos 2016, <http://www.reuters.com/article/us-malaysia-scandal-protests/malaysian-student-protesters-demand-1mdb-arrest-idUSKCN11208C> (diakses 21 November 2017).

<sup>93</sup> Surat daripada Anis Syafiqah kepada Polis Diraja Malaysia, 17 Ogos 2016.

<sup>94</sup> Temubual Fortify Rights bersama Anis Syafiqah, Selangor, Malaysia, 12 Disember 2016; Surat daripada Polis Diraja Malaysia kepada Gabungan Tangkap MO1, 17 Ogos 2016.

<sup>95</sup> *Asheeq Ali v Universiti Kebangsaan Malaysia & Ors*, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WA-24-115-12/2016, (Afidavit Sokongan), December 2016, perenggan 18.

<sup>96</sup> Temubual Fortify Rights bersama Anis Syafiqah, Kuala Lumpur, Malaysia, 17 November 2017.

<sup>97</sup> Ibid.

<sup>98</sup> Surat daripada Universiti Malaya kepada Luqman Hakim, 22 November 2016.

<sup>99</sup> Temubual Fortify Rights bersama Luqman Hakim, Kuala Lumpur, Malaysia, 20 November 2017

<sup>100</sup> Surat Pekeliling daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada pelajar, 26 Ogos 2016.

<sup>101</sup> “KL Rally Ends Peacefully,” *The Star*, 28 Ogos 2016, <https://www.thestar.com.my/news/nation/2016/08/28/kl-rally-ends-peacefully-no-untoward-incidents-during-twohour-gathering/> (diakses 21 November 2017); “Tangkap MO1 Rally Starts in Kuala Lumpur,” *The Star*, 21 Ogos 2016, <https://www.thestar.com.my/news/nation/2016/08/27/tangkap-mo1-rally-starts-in-kuala-lumpur/>

“Di lokasi perhimpunan itu, beberapa pemimpin mahasiswa dalam gabungan itu, termasuk saya sendiri, menyampaikan ucapan kepada orang ramai. Saya pada umumnya bercakap mengenai ketelusan dan akauntabiliti serta mengenai peraturan undang-undang yang perlu dikuatkuasakan tanpa pengecualian. Pegawai-pegawai [Polis Diraja Malaysia] hadir pada perhimpunan itu; walau bagaimanapun, tiada penangkapan dibuat. Polis hanya memerhatikan perhimpunan itu sehingga ia berakhir ... sekitar jam 5 petang. Perhimpunan itu berjalan secara aman tanpa sebarang kejadian yang tidak diingini.”<sup>102</sup>

Selepas perhimpunan itu, Ibu Pejabat Polis Daerah Dang Wangi memanggil Asheeq dan ahli-ahli gabungan mahasiswa yang lain untuk memberikan kenyataan mereka.<sup>103</sup> Walaupun pihak polis tidak mendakwa ahli-ahli gabungan mahasiswa berkenaan kerana menganjurkan atau menyertai perhimpunan tersebut, pada 7 September 2016 pihak polis menghantar surat kepada Timbalan Naib Canselor Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaya menamakan para penuntut yang menyertai perhimpunan itu dan menyatakan bahawa mahasiswa tersebut melanggar Seksyen 10 (c) Akta Perhimpunan Aman kerana gagal mendapatkan kelulusan lanjutan daripada Dewan Bandaraya Kuala Lumpur untuk mengadakan perhimpunan tersebut.<sup>104</sup> Surat daripada Polis Diraja Malaysia kepada Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaya juga menyatakan bahawa polis telah memulakan satu siasatan terhadap dakwaan kesalahan-kesalahan di bawah Seksyen 124B, yang melarang “suatu aktiviti yang menjelaskan demokrasi berparlimen” dan 505(b) Kanun Keseksaan, yang melarang sebarang bentuk komunikasi yang bermaksud atau mungkin menyebabkan “ketakutan atau kegentaran kepada awam ... di mana seseorang mungkin terdorong melakukan sesuatu kesalahan terhadap Negara atau terhadap ketenteraman.”<sup>105</sup> Pelanggaran di bawah Seksyen 124B Kanun Keseksaan membawa hukuman sehingga 20 tahun penjara dan/atau denda, manakala Seksyen 505(b) membawa hukuman sehingga dua tahun penjara dan/atau denda.<sup>106</sup>

Pada hari yang sama, 7 September 2016, Ketua Pengarah Pengajian Tinggi, Datuk Dr Asma Binti Ismail, menghantar sepucuk surat kepada Naib Canselor Universiti Kebangsaan Malaysia, Tan Sri Dr Noor Azlan bin Ghazali, yang mencatatkan dan mengemukakan bukti bergambar penglibatan Asheeq dalam perhimpunan Tangkap MO1.<sup>107</sup> Dalam surat itu, Ketua Pengarah tersebut mengarahkan pihak universiti untuk “mengambil tindakan yang sesuai terhadap [Asheeq] selaras dengan AUKU dan Kaedah-Kaedah (Tatatertib Pelajar-Pelajar) 1999.”<sup>108</sup>

Pada 27 September 2016, Universiti Kebangsaan Malaysia telah menghantar Asheeq sepucuk surat “tunjuk sebab” yang menyatakan bahawa penyertaannya dalam perhimpunan tersebut melanggar Peraturan 3 dan 13 dalam Kaedah-Kaedah Tatatertib.<sup>109</sup> Asheeq memberitahu Fortify Rights:

.....  
mo1-rally-begins/ (diakses 7 Jun 2018); “Young Malays at Forefront of Tangkap MO1 Rally,” *Malaysiakini*, 29 Ogos 2016, <https://www.malaysiakini.com/news/353913> (diakses 7 Jun 2018).

<sup>102</sup> Asheeq Ali, WA-24-115-12/2016, perenggan 18.

<sup>103</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Selangor, Malaysia, 20 Disember 2016.

<sup>104</sup> Asheeq Ali, WA-24-115-12/2016, perenggan 19; Surat daripada Polis Diraja Malaysia kepada Timbalan Naib Cansellor Universiti Kebangsaan Malaysia, 7 September 2016. Akta Perhimpunan Aman 2012, seksyen 10(c) menyatakan bahawa “pemberitahuan perhimpunan yang dibuat di bawah subseksyen 9 (1) hendaklah disertakan dengan salinan persetujuan pemilik atau penghuni tempat perhimpunan, jika berkenaan.” Kegagalan memberi notis sepuluh hari lebih awal membawa hukuman denda sehingga RM 10,000 (US \$ 2,500). Lihat Akta Perhimpunan Aman 2012, seksyen 9 (5).

<sup>105</sup> Surat daripada Polis Diraja Malaysia kepada Timbalan Naib Cansellor Universiti Kebangsaan Malaysia, 7 September 2016; Surat daripada Polis Diraja Malaysia kepada Timbalan Naib Cansellor Universiti Malaya, 7 September 2016; Akta Kanun Keseksaan, 1976, seksyen 124B dan 505(b).

<sup>106</sup> Akta Kanun Keseksaan, 1976, seksyen 124B dan 505(b).

<sup>107</sup> Surat daripada Ketua Pengarah Pengajian Tinggi, Kementerian Pengajian Tinggi kepada Naib Cansellor Universiti Kebangsaan Malaysia, 7 September 2016.

<sup>108</sup> Ibid.

<sup>109</sup> Surat tunjuk sebab daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali bin Sethi Alivi, 27 September 2016.

“Saya diberikan 14 hari untuk menjelaskan mengapa prosiding tatatertib tidak sepatutnya dimulakan terhadap saya. Saya menjawab ... menegaskan bahawa kehadiran saya di perhimpunan tersebut tidak dalam apa-apa cara sekalipun memburukkan imej universiti. Saya hanya menjalankan hak perlombagaan saya mengikut undang-undang.”<sup>110</sup>

Pada 12 Oktober 2016, Universiti Malaya juga mengarahkan ahli-ahli UM4 untuk menjelaskan mengapa prosiding tatatertib tidak patut dimulakan terhadap mereka.<sup>111</sup> Para pelajar menjawab pada 24 Oktober, dengan menyatakan bahawa tuduhan itu “kabur, remeh dan tidak berasas”, serta mahasiswa berkenaan hanya mengamalkan hak mereka untuk berhimpun secara aman di bawah Perkara 10 Perlombagaan Persekutuan.<sup>112</sup>

Pada 18 Oktober dan 22 November, 2016, Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaya memanggil Asheeq dan UM4 untuk menghadirkan diri di hadapan jawatankuasa disiplin universiti masing-masing.<sup>113</sup> Pada 15 November 2016, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Kebangsaan Malaysia telah menjatuhkan hukuman denda kepada Asheeq sebanyak RM200 (US\$50) dan menggantung pengajiannya selama satu semester dengan serta-merta.<sup>114</sup> Selepas rayuannya, pada 1 Februari 2017, Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Universiti Kebangsaan Malaysia mengurangkan hukuman penggantungan pengajian kepada satu bulan.<sup>115</sup>

Pada 9 Disember 2016, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Malaya juga menghukum ahli-ahli UM4 sejumlah RM 400 (US \$ 100) dan menggantung pengajian mereka selama satu semester, kecuali Suhail Wan Azhar yang telah diberikan amaran bersama-sama denda tersebut.<sup>116</sup> Menurut maklumat yang diberikan kepada Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Malaya memutuskan untuk menghukum Luqman Nul Haqim Zul Razali dan Luqman Hakim Mohd Fazli sebahagiannya berdasarkan dapatan bahawa mereka telah menceroboh kampus Universiti Teknologi Mara (UiTM) Seri Iskandar.<sup>117</sup> Selepas proses rayuan, pada 10 Februari 2017, Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Universiti Malaya membatalkan penggantungan dan mengurangkan denda Suhail Wan Azhar kepada RM200 (US\$50), mengulangi amaran kepada semua mahasiswa terbabit.<sup>118</sup>

Pada 15 Disember 2016, Asheeq memfailkan suatu permohonan terhadap Universiti Kebangsaan Malaysia, Menteri Pengajian Tinggi dan Kerajaan Malaysia di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur mencabar AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib yang didakwa melanggar Perkara 10 Perlombagaan Persekutuan, yang melindungi hak kebebasan bersuara, bereksresi, berhimpun secara aman dan

<sup>110</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Selangor, Malaysia, 21 Disember 2016.

<sup>111</sup> Surat-surat tunjuk sebab daripada Universiti Malaya kepada Anis Syafiqah binti Mohd Yusof, Suhail Wan Azhar, Luqman Nul Haqim Zul Razali, and Luqman Hakim Mohd Fazli, 12 Oktober 2016.

<sup>112</sup> Surat daripada Anis Syafiqah kepada Universiti Malaya, 24 Oktober 2016.

<sup>113</sup> Surat daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 18 Oktober 2016; Surat-surat daripada Universiti Malaya kepada Anis Syafiqah binti Mohd Yusof, Suhail Wan Azhar, Luqman Nul Haqim Zul Razali, and Luqman Hakim Mohd Fazli, 22 November 2016;

<sup>114</sup> Surat daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 17 November 2016.

<sup>115</sup> Surat rayuan daripada Asheeq Ali kepada Universiti Kebangsaan Malaysia, 16 November 2016. Jawatankuasa Rayuan Tatatertib Pelajar ditubuhkan menurut seksyen 16B(5) AUKU dan menurut seksyen 16B(6), terdiri daripada tiga orang ahli yang dilantik oleh Pihak Berkuasa Tatatertib, dua daripadanya adalah daripada kalangan ahli-ahlinya dan satu lagi daripada dalam universiti. Surat daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 1 Februari 2017; Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia, 10 Ogos 2017.

<sup>116</sup> Surat daripada Universiti Malaya kepada Suhail Wan Azhar, 9 Disember 2016.

<sup>117</sup> *Asheeq Ali v Universiti Kebangsaan Malaysia & Ors*, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WC-24NCVC-508-03/2017, (Penghakiman), 28 Ogos 2017, ms. 16; *Anis Syafiqah & Ors v Universiti Malaya & Ors*, High Court of Kuala Lumpur, WA-24NCVC-2130-12/2016, (Penghakiman), 28 Ogos 2017, ms. 16.

<sup>118</sup> Surat daripada Universiti Malaya kepada Suhail Wan Azhar, 6 Februari 2017; Surat-surat daripada Universiti Malaya kepada Anis Syafiqah binti Mohd Yusof, Luqman Nul Haqim Zul Razali, and Luqman Hakim Mohd Fazli, 28 Disember 2016.

berpersatuhan.<sup>119</sup> Pada 27 Disember 2016, mahasiswa UM4 memfailkan permohonan yang sama terhadap Universiti Malaya.<sup>120</sup> Para pelajar tersebut berhujah bahawa AUKU dan Peraturan 3 dan 13 dalam Kaedah-Kaedah Tatatertib tidak menghalang seorang mahasiswa daripada melibatkan diri dalam kegiatan politik di luar kampus dan bahawa apa-apa keputusan yang sebaliknya merupakan satu percanggahan terhadap Perlembagaan Persekutuan.<sup>121</sup>

Mahkamah Tinggi mendengar kes-kes itu pada 19 Mei 2017 dan pada 28 Ogos 2017. Bagaimanapun, keputusan mahkamah tidak memihak kepada mahasiswa berkenaan. Mahkamah membuat kesimpulan bahawa Seksyen 15(3) AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib adalah tidak melanggar Perkara 10(2) Perlembagaan, yang membenarkan Parlimen untuk menyekat hak-hak tersebut melalui undang-undang. Ia mendapat bahawa tindakan tatatertib oleh universiti adalah wajar berdasarkan pandangan bahawa penyertaan para mahasiswa dalam perhimpunan itu menjelaskan reputasi universiti.<sup>122</sup>

Berikutnya keputusan Mahkamah Tinggi, Unit Integriti Pejabat Naib Canselor Universiti Malaya menyebarkan satu poster pada 28 November 2017 melalui e-mel yang memaklumkan kepada para kakitangan dan pelajar bahawa mereka dilarang membuat “kenyataan-kenyataan awam” yang boleh “menjejaskan nama baik universiti atau kerajaan” melainkan jika mereka menperoleh izin daripada “menteri berkaitan” yang namanya tidak disebut.<sup>123</sup> Hebohan ini menjelaskan bahawa kenyataan awam merangkumi “komen-komen kepada akhbar dan semasa kuliah-kuliah, ucapan-ucapan, tayangan-tayangan dan terbitan-terbitan (termasuklah di media sosial).”<sup>124</sup> Setakat ini, Fortify Rights tidak mempunyai makluman berkenaan sebarang tindakan disiplin Universiti Malaya terhadap sesiapa berdasarkan amaran itu.

Para penuntut Universiti Malaya di atas (UM4) memutuskan untuk tidak meneruskan prosiding undang-undang selepas keputusan Mahkamah Tinggi itu. Walau bagaimanapun, Asheeq merayu kepada Mahkamah Rayuan Putrajaya pada 27 September 2017. Pada 22 Februari 2018, panel hakim seramai 3 orang yang dipengerusikan oleh Yang Arif Datuk Rohana Yusof menolak rayuan Asheeq berdasarkan kesilapan prosedur, mendapat bahawa dia sepatutnya memfailkan satu permohonan untuk semakan kehakiman dan bukannya satu saman pemula di Mahkamah Tinggi.<sup>125</sup>

Pada 21 Mac, 2018, Asheeq mengemukakan rayuan kepada Mahkamah Persekutuan Malaysia, saluran undang-undang terakhir yang boleh diambil olehnya.<sup>126</sup> Walaupun prosiding undang-undang berikut belum selesai, pada 12 Mac 2018, Universiti Kebangsaan Malaysia menguatkuasakan

<sup>119</sup> Perlembagaan Persekutuan Malaysia, Perkara 10(a) memperuntukkan bahawa setiap warganegara mempunyai hak kebebasan bersuara dan bereksresi, Perkara 10(b) memperuntukkan bahawa setiap warganegara berhak berhimpun secara aman, dan Artikel 10(c) memperuntukkan bahawa setiap warganegara mempunyai hak untuk membentuk persatuan; *Asheeq Ali, WA-24-115-12/2016*.

<sup>120</sup> *Anis Syafiqah & Ors v Universiti Malaya & Ors*, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WA-24NCVC-2130-12/2016, (Afidavit Sokongan), 27 Disember 2016.

<sup>121</sup> *Asheeq Ali, WA-24-115-12/2016*, perenggan 14; *Anis Syafiqah & Ors. v Universiti Malaya & Ors*, Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, WA-24NCVC-2130-12/2016, (Afidavit Sokongan), 16 Februari 2017, ms. 10.

<sup>122</sup> *Asheeq Ali, WC-24NCVC-508-03/2017*, ms.17; *Anis Syafiqah, WA-24NCVC-2130-12/2016*, ms.17.

<sup>123</sup> Pejabat Naib Cansellor Universiti Malaya, Unit Integriti, poster dijemelkan kepada staf-staf dan pelajar-pelajar, 28 November 2017; Temubual Fortify Rights bersama Lau Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 28 November 2017. Juga lihat, Alyaa Alhadjri, “*Universiti Malaya Issues Formal Gag Order on All Students, Staff*”, *Malaysiakini*, 29 November 2017, <https://www.malaysiakini.com/news/403757> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>124</sup> Pejabat Naib Cansellor Universiti Malaya, Unit Integriti, poster dijemelkan kepada staf-staf dan pelajar-pelajar, 28 November 2017.

<sup>125</sup> V. Anbalagan, “*Student Fails in Court Bid to Challenge UKM’s Disciplinary Action*”, *Free Malaysia Today*, 22 Februari 2018, <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2018/02/22/student-fails-in-court-bid-to-challenge-ukms-disciplinary-action/> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>126</sup> *Asheeq Ali bin Sethi Alivi v Universiti Kebangsaan Malaysia*, Mahkamah Persekutuan Malaysia, No. 08(L)-1-03/2018 (W), (Permohonan Sivil), 21 Mac 2018.

perintah disiplin oleh Jawatankuasa Tatatertib, menggantung Asheeq selama sebulan berkuatkuasa dari 14 Mac 2018.<sup>127</sup> Walau bagaimanapun, pada 30 Mac, 2018, Asheeq dan Universiti Kebangsaan Malaysia mencapai penyelesaian di luar mahkamah. Universiti Kebangsaan Malaysia bersetuju membenarkan Asheeq untuk menduduki peperiksaan akhir beliau dan menamatkan pengajiannya selepas dia membatalkan rayuan di Mahkamah Persekutuan itu tanpa kos.<sup>128</sup>

## Menganjurkan Acara "40 Tahun: Dari UM ke Penjara"

Pada 27 Oktober 2014, Universiti Malaya dilaporkan telah mendenda lapan orang siswa - Fahmi Zainol, Safwan Shamsuddin, Adam Fistivil Wilfrid, Haw Yu Hong, Khairul Najib Hashim, Khairul Anwar, Abraham Au dan seorang sisiwi, Nur Syamini (mahasiswa "UM8") - dan menggantung pengajian Fahmi dan Safwan selama dua semester kerana menganjurkan acara 40 Tahun: Dari UM ke Penjara.<sup>129</sup> Majlis itu menampilkan pidato umum oleh Datuk Seri Anwar Ibrahim, pemimpin parti politik pembangkang pada masa itu dan pengasas Parti Keadilan Rakyat. Pada acara tersebut, sekurang-kurangnya 1,000 pelajar dilaporkan berarak masuk ke Universiti Malaya dengan melanggar pintu utama kampus yang telah dikunci. Walaupun tidak ada mahasiswa UM8 yang terlibat dalam memecahkan pintu utama tersebut, Universiti Malaya telah mengenakan tindakan disiplin terhadap mereka kerana menganjurkan majlis itu.<sup>130</sup>

Pada 12 Disember 2014, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Malaya mendapati bahawa UM8 telah melanggar Peraturan 3 (a) (i) dan (ii), 9 (1), 10 (1) dan 27 dalam Kaedah-Kaedah Tatatertib.<sup>131</sup> Peraturan 3 (a) (i) melarang perlakuan "yang memudaratkan atau memprejudiskan kepentingan, kesejahteraan atau nama baik Universiti;" atau (ii) " memudaratkan atau memprejudiskan ketenteraman atau keselamatan awam, moral, kesopanan atau tata tertib". Peraturan 9 (1) melarang pelajar-pelajar daripada "mengadakan, menganjur atau memanggil, apa-apa perhimpunan yang lebih daripada lima orang dalam mana-mana bahagian Kampus." Kaedah 10 (1) melarang pelajar untuk "memiliki, atau menggunakan, atau mempunyai dalam milikan ... apa-apa pembesar suara ... tanpa kelulusan terdahulu Naib Canselor". Akhirnya, Peraturan 27 menjadikannya suatu kesalahan apabila mana-mana pelajar "melanggar apa-apa arahan atau kehendak yang sah diberikan atau dibuat oleh mana-mana pegawai atau pekerja Universiti."<sup>132</sup>

Lima daripada mahasiswa UM8 - Fahmi Zainol, Safwan Shamsuddin, Adam Fistivil Wilfrid, Haw Yu Hong dan Khairul Najib Hashim - memfailkan permohonan semakan kehakiman terhadap kes mereka di Mahkamah Tinggi Shah Alam.<sup>133</sup> Pada 29 Julai 2016, Mahkamah Tinggi membatalkan keputusan Universiti Malaya atas dasar bahawa Universiti Malaya tidak mematuhi Peraturan 53, yang menghendaki Naib Canselor memanggil saksi-saksi, bukannya Jawatankuasa Tatatertib, serta Peraturan 54, yang memperuntukkan Universiti untuk membuktikan kesnya terhadap

<sup>127</sup> Surat notis pengantungan pengajian daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 12 Mac 2018. Universiti Kebangsaan Malaysia memaklumkan Asheeq Ali bahawa "penguatkuasaan hukuman tatatertib akan dikekalkan sehingga prosiding mahkamah selesai." Lihat Surat daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali, 1 Februari 2017.

<sup>128</sup> Surat daripada peguam Asheeq Ali kepada peguam Universiti Kebangsaan Malaysia, 28 Mac 2018; Surat daripada peguam Universiti Kebangsaan Malaysia kepada peguam Asheeq Ali, 30 Mac 2018.

<sup>129</sup> Kamles Kumar, "UM8 Students Allowed to Challenge Penalty over Anwar Talk," *The Malay Mail Online*, 9 Julai 2016, <http://www.themalaymailonline.com/malaysia/article/um8-students-allowed-to-challenge-penalty-over-anwar-talk#wuscZwjz8frP7pq.97> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>130</sup> "Fahmi Faces Nine Charges for Anwar's Event," *Astro Awani English*, 1 November 2014, <http://english.astroawani.com/malaysia-news/fahmi-faces-nine-charges-anwars-event-47439> (diakses 22 Mac 2018); "Crowd Forces Open Locked UM Gate, Marches in with Anwar" *Astro Awani English*, 27 Oktober 2014, <http://english.astroawani.com/malaysia-news/crowd-forces-open-locked-um-gate-marches-anwar-47121> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>131</sup> *Fahmi bin Zainol & 4 Ors v Jawatankuasa Tatatertib Pelajar, Universiti Malaya & Ors*, High Court of Shah Alam, 25-17-05/2015, Semakan Kehakiman (Penghakiman), 21 April 2017, perenggan 14-42.

<sup>132</sup> Peraturan-Peraturan 3(a)(i) and (ii), 9(1), 10(1), dan 27, Kaedah-Kaedah Tatatertib.

<sup>133</sup> *Fahmi bin Zainol*, 25-17-05/2015.

mahasiswa berkenaan sebelum mengarahkan para penuntut tersebut mengemukakan bukti dalam pembelaan mereka.<sup>134</sup> Pada 31 Oktober 2017, Mahkamah Rayuan mengekalkan keputusan Mahkamah Tinggi.<sup>135</sup>

## Menganjurkan Forum untuk Membincangkan Isu Kekurangan Air di Universiti Kebangsaan Malaysia

Pemimpin mahasiswa Universiti Kebangsaan Malaysia, Asheeq Ali, yang pernah menghadapi tindakan disiplin kerana menganjurkan perhimpunan Tangkap MO1 pada 2016, memberitahu Fortify Rights bahawa Universiti Kebangsaan Malaysia sebelum ini pernah menghukum beliau pada 2014 ketika tahun pertama pengajiannya di fakulti undang-undang kerana menganjurkan sebuah forum dalam kampus untuk berbincang mengenai isu kekurangan air selama dua bulan di kolej kediamannya. Beliau berkata:

“Kami menganjurkan sebuah forum di mana kami membawa Ahli Parlimen Serdang [kawasan di mana terletaknya Universiti Kebangsaan Malaysia] dan seorang penuntut lain yang mengambil kursus geografi untuk memberikan penilaian mereka mengenai perkara tersebut. Forum itu diganggu oleh pihak berkuasa universiti yang memberitahu kami bahawa majlis itu tidak dibenarkan untuk dijalankan.”<sup>136</sup>

Sebelum menganjurkan forum tersebut, Asheeq berkata beliau telah melawat pejabat Syarikat Bekalan Air Selangor untuk mencari penyelesaian kepada kekurangan air di kolej kediamannya.<sup>137</sup> Jabatan Air dilaporkan memberitahu Asheeq bahawa ia merupakan masalah Universiti Kebangsaan Malaysia.<sup>138</sup> Asheeq bersama wakil-wakil mahasiswa daripada pelbagai fakulti kemudian dilaporkan menghantar satu memorandum kepada Dewan Undangan Negeri Selangor mengenai isu tersebut.<sup>139</sup> Asheeq dan mahasiswa lain mengumpul sumbangan-sumbangan untuk mengedarkan 1,500 botol air saiz lima liter ke kolej-kolej yang terjejas di dalam Universiti Kebangsaan Malaysia.<sup>140</sup>

Asheeq dilaporkan menghadapi tindakan disiplin daripada pihak Universiti Kebangsaan Malaysia berikutan forum itu. Beliau berkata:

“Kemudian tuduhan [di bawah Kaedah-Kaedah Tatatertib] datang ... kerana “memburukkan nama baik universiti”. Saya didenda RM200 [AS\$50] dan dibuang daripada kolej kediaman saya. Kemudian saya sedar saya perlu melakukan sesuatu dan menjadi lebih aktif dalam aktivisme kampus.”<sup>141</sup>

<sup>134</sup> *Ibid.*, perenggan 70–75; Hafiz Yatim, “High Court Quashes UM’s Action on Five Overturns UM Action Against Pro-Anwar Students,” *Free Malaysia Today*, 30 Julai 2016, <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2016/07/30/court-overturns-um-action-against-pro-anwar-students/> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>135</sup> *Fahmi bin Zainol & Ors v Jawatankuasa tatatertib Pelajar & Ors*, Mahkamah Rayuan Putrajaya, 25–17–05 OE 2015, Rayuan (Penghakiman), 31 Oktober 2017, ms9. Juga Lihat, “Appeals Court Upholds Decision to Overturn UM’s Disciplinary Action Against Former Students,” *The Malay Mail Online*, 31 Oktober 2017, <http://www.themalaymailonline.com/malaysia/article/appeals-court-upholds-decision-to-overturn-ums-disciplinary-action-against#gGoo1BRU7vKlaIBb.97> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>136</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Selangor, Malaysia, 20 Disember 2016.

<sup>137</sup> *Ibid.*

<sup>138</sup> *Ibid.*

<sup>139</sup> *Ibid.*

<sup>140</sup> *Ibid.*

<sup>141</sup> *Ibid.*

## Mengambil Bahagian dalam Perhimpunan Bersih 5

Pada 16 Januari 2017, Jawatankuasa Tatatertib Universiti Malaysia Sabah mendapati bahawa para penuntut universiti itu, Mukmin bin Nantang, 24 dan Nur Aqilah binti Mohamad Zanuzi, 24, melanggar Peraturan 3 (a) (ii) Kaedah-Kaedah Tatatertib kerana didakwa “mencemarkan nama baik universiti” dengan menyertai perhimpunan Bersih 5 di Kota Kinabalu, Sabah pada 19 November 2016.<sup>142</sup>

Siri perhimpunan Bersih adalah protes besar-besaran yang menuntut pilihan raya yang bebas dan adil serta menamatkan rasuah oleh pihak kerajaan di Malaysia. Para peserta biasanya memakai baju kuning untuk menunjukkan setiakawan. Perhimpunan Bersih 5, pada tahun 2016 mengambil tempat di beberapa bandar di Semenanjung Malaysia serta di Kuching, Sarawak dan di Kota Kinabalu, Sabah. Beribu-ribu orang telah mengambil bahagian, termasuklah perkumpulan yang diketuai aktivis mahasiswa.

Sehari sebelum perhimpunan tersebut, Universiti Malaysia Sabah mengeluarkan satu surat pekeliling, memberi amaran kepada mahasiswa daripada mengambil bahagian dalam sebarang perhimpunan atau aktiviti yang “menyalahi undang-undang”.<sup>143</sup> Mukmin juga menceritakan bagaimana pihak universiti memberi amaran kepada mahasiswa semasa sesi orientasi untuk penuntut baru supaya mematuhi peraturan-peraturan kampus dan tidak terlibat dalam apa-apa sahaja yang boleh ditafsirkan sebagai “anti-pihak berkuasa.”<sup>144</sup>

Pada 18 November 2016, ketika malam sebelum perhimpunan Bersih 5, pihak polis menangkap dan menahan pengajur perhimpunan itu, Maria Chin Abdullah dan lebih daripada 10 aktivis, termasuklah pemimpin mahasiswa Universiti Malaya, Anis Syafiqah dan Luqman Hakim, di bawah Seksyen 147 Kanun Keseksaan atas dakwaan merusuh.<sup>145</sup> Pihak berkuasa menahan Maria Chin selama 10 hari di bawah Sosma, atau Akta Kesalahan Keselamatan (Langkah-Langkah Khas) 2012.<sup>146</sup> Pihak polis Jinjang juga menahan Anis dan Luqman selama dua hari.<sup>147</sup> Walau bagaimanapun, Universiti Malaya tidak mengambil tindakan disiplin terhadap Anis dan Luqman. Pihak polis juga tidak mendakwa pihak pengajur mahupun para peserta.

Walaupun para pemimpin mahasiswa lain tidak dikenakan tindakan disiplin kerana menyertai Bersih 5, namun pada 16 Januari 2016, Universiti Malaysia Sabah menghantar surat kepada pimpinan pelajar, Mukmin dan Nur Aqilah, memanggil mereka untuk hadir di hadapan satu sesi pendengaran tatatertib pada 25 Januari atas kemungkinan pelanggaran di bawah Akta Perhimpunan Aman 2012 dan Peraturan 3 (a) (ii) Kaedah-Kaedah Tatatertib atas sebab peranan masing-masing dalam perhimpunan Bersih 5.<sup>148</sup> Pada 25 Januari 2017, Mukmin dan Nur Aqilah

<sup>142</sup> Surat-surat daripada Universiti Malaysia Sabah kepada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, 16 Januari 2016. Mukmin juga telah melibatkan diri dalam perhimpunan Tangkap MO1 tetapi tidak dihukum.

<sup>143</sup> Surat Pekeliling amaran dari Universiti Malaysia Sabah kepada pelajar-pelajar, 18 November 2016. Universiti mengedarkan surat amaran yang serupa lebih setahun sebelum itu, pada 27 Ogos 2015. Lihat, Surat Pekeliling amaran dari Universiti Malaysia Sabah kepada pelajar, 27 Ogos 2015.

<sup>144</sup> Temubual Fortify Rights bersama Mukmin Nantang, Sabah, Malaysia, 9 Mac 2017.

<sup>145</sup> Akta Kanun Keseksaan, seksyen 147. Polis Diraja Malaysia juga menahan dan menyiasat dua daripada 11 mahasiswa di bawah Kanun Keseksaan Malaysia pada malam sebelum perhimpunan Bersih 5, namun penyiasatan itu tidak membawa kepada tuduhan rasmi. Lihat, “More Arrests on Bersih 5 Eve, Maria and Mandeep May Miss Rally, Red Shirts Leader Missing,” *The Malay Mail Online*, 18 November 2016, <http://www.themalaymailonline.com/malaysia/article/more-arrests-on-bersih-5-eve-red-shirts-leader-missing#o2GFg1FLHVSDpbDK.97> (diakses 22 Mac 2018).

<sup>146</sup> Fortify Rights, “Malaysia: Free Protest Leader Maria Chin Abdullah,” 28 November 2016. Juga lihat, Victoria Brown, “Bersih 5: Maria Chin Detained Under Sosma,” *The Star*, 19 November 2016, <https://www.thestar.com.my/news/nation/2016/11/19/bersih-5-maria-chin-detained-under-sosma/> (diakses 5 Jun 2018); Kow Gah Chie, “Maria Released After 10-day Detention,” *Malaysiakini*, 28 November 2016, <https://www.malaysiakini.com/news/364446> (diakses 5 Jun 2018).

<sup>147</sup> Temubual Fortify Rights bersama Luqman Hakim, Kuala Lumpur, Malaysia, 21 November 2017.

<sup>148</sup> Surat-surat daripada Universiti Malaysia Sabah kepada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, 16 Januari 2016.

telah menulis kepada Naib Canselor Universiti Malaysia Sabah dan menghujahkan bahawa mereka telah melaksanakan hak mereka yang dijamin perlembagaan untuk bebas berhimpun secara aman serta pihak universiti tidak mempunyai bidang kuasa ke atas perhimpunan yang dijalankan di luar kampus.<sup>149</sup> Pada 13 Februari 2017, Mukmin dan Nur Aqilah sekali lagi menulis kepada Naib Canselor mereka untuk meminta lebih banyak maklumat mengenai tuduhan-tuduhan Universiti, nama-nama ahli Jawatankuasa Tatatertib serta pegawai Universiti Malaysia Sabah yang akan menghadiri pendengaran tersebut, senarai saksi yang akan dipanggil ke hadapan panel, salinan semua video dan bukti bertulis berkenaan kes itu serta kebenaran untuk merekodkan pendengaran disiplin itu.<sup>150</sup> Universiti Malaysia Sabah tidak pernah menjawab surat tersebut.

Berikutnya permintaan para pelajar yang disebut untuk menangguhkan pendengaran berkenaan, Jawatankuasa Disiplin Universiti Malaysia Sabah mengadakan satu sesi pendengaran pada 8 Mac 2017 untuk menentukan kes terhadap Mukmin dan Nur Aqilah.<sup>151</sup> Mukmin memberitahu Fortify Rights bahawa ketika pendengaran itu, Jawatankuasa Tatatertib memaklumkan kepada mereka bahawa pihak polis telah memberikan Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni butiran-butiran penglibatan mereka dalam Bersih 5, keterangan yang jelas kepada Mukmin menunjukkan “bahawa cawangan khas polis telah mengawasi kami.”<sup>152</sup>

Tanpa mengemukakan sebarang sebab, Jawatankuasa tersebut tidak mengambil tindakan selanjutnya terhadap Mukmin dan Nur Aqilah.<sup>153</sup>

## **SEKATAN-SEKATAN KE ATAS HAK KEBEBASAN BERPERSATUAN**

### **Penggantungan Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya**

Pada 3 Oktober 2017, Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni Universiti Malaya telah mengeluarkan satu surat “tunjuk sebab” kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya (PBCUM) berikutan “Hari Kemasukan Ahli Baharu” yang diadakan di Kolej Kediaman ke-12 Universiti Malaya pada 2 Oktober 2017.<sup>154</sup> Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni mendakwa bahawa Persatuan Bahasa Cina telah mengiklankan dan menganjurkan majlis itu tanpa izin daripada jabatan tersebut.<sup>155</sup> Pada 17 Oktober 2017, Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni sekali lagi mengeluarkan surat “tunjuk sebab” tambahan kepada PBCUM kerana menganjurkan aktiviti kem di sebuah sekolah menengah di Pahang tanpa kebenaran serta menggunakan bahasa Mandarin dalam surat berkenaan acara persatuan itu tanpa terjemahan bahasa Melayu atau bahasa Inggeris.<sup>156</sup>

<sup>149</sup> Surat daripada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah kepada Naib Canselor *Universiti Malaysia Sabah*, 25 Januari 2017; Temubual-temubual Fortify Rights bersama Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, Sabah, Malaysia, 9 Mac 2017.

<sup>150</sup> Surat-surat daripada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah kepada Naib Canselor *Universiti Malaysia Sabah*, 13 Februari 2017.

<sup>151</sup> Pendengaran sepatutnya dijadualkan pada 25 Januari 2017. Surat-surat daripada *Universiti Malaysia Sabah* kepada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, 2 Mac 2017; Surat-surat daripada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah kepada Naib Canselor *Universiti Malaysia Sabah*, 17 Januari 2017.

<sup>152</sup> Temubual Fortify Rights bersama Mukmin Nantang, Sabah, Malaysia, 9 Mac 2017.

<sup>153</sup> Temubual-temubual Fortify Rights bersama Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, Sabah, Malaysia, 9 Mac 2017

<sup>154</sup> Surat tunjuk sebab daripada Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya, 3 Oktober 2017.

<sup>155</sup> Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya juga menyatakan bahawa iklan-iklan untuk acara tersebut sepatutnya juga ada dalam Bahasa Inggeris dan Bahasa Melayu selain Bahasa Mandarin. *Ibid.*

<sup>156</sup> Surat tunjuk sebab daripada Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya, 17 Oktober 2017.

Dalam kedua-dua surat “tunjuk sebab” berkenaan, Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni tidak menyebut sebarang pelanggaran sama ada di bawah Kaedah-Kaedah Tatatertib atau AUKU tetapi melihat tindakan persatuan tersebut sebagai “sangat serius.”<sup>157</sup> Kedua-dua surat “tunjuk sebab” menuntut penjelasan daripada PBCUM dalam masa tiga hari, yang mana kegagalan berbuat demikian akan mengakibatkan “tindakan tegas” diambil terhadap persatuan tersebut.<sup>158</sup>

Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya telah memberi maklum balas terhadap surat-surat “tunjuk sebab” berkenaan dengan satu permohonan maaf secara rasmi pada 4 dan 19 Oktober 2017, dalam tempoh tiga hari yang ditetapkan. Bagaimanapun, pada 30 Oktober 2017 Timbalan Pendaftar Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni Universiti Malaya, Yusof Harun, menggantung Persatuan Bahasa Cina sebagai sebuah persatuan dari 3 September 2017 hingga 4 Februari 2018.<sup>159</sup> Pada 14 November 2017, Timbalan Pendaftar itu menolak rayuan yang dikemukakan Persatuan Bahasa Cina.<sup>160</sup>

<sup>157</sup> Surat-surat tunjuk sebab daripada Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya, 3 dan 17 Oktober 2017.

<sup>158</sup> *Ibid.*

<sup>159</sup> Surat daripada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya kepada Timbalan Naib Canselor Universiti Malaya, 4 Oktober 2017; Surat penggantungan dari Timbalan Pendaftar Universiti Malaya kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya, 30 Oktober 2017.

<sup>160</sup> Surat rayuan daripada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya kepada Timbalan Pendaftar Universiti Malaya, 1 November 2017; Universiti Malaya sebelum ini pernah menggantung Persatuan Bahasa Cina pada tahun 1974 pada kemuncak aktiviti pergerakan mahasiswa di Malaysia, mendakwa bahawa Persatuan itu “terlibat dalam kegiatan komunis.” Universiti Malaya memberikan kebenaran kepada Persatuan Bahasa Cina untuk beroperasi semula pada tahun 1986 selepas pelbagai rayuan. Lihat Kementerian Dalam Negeri, *Communist Party of Malaya Activities within the Universiti Malaya Chinese Language Society*, Library of the Malaysian Parliament, 1974, <http://webopac.parlimen.gov.my/webopac20/Record/0000012391> (assessed December 18, 2017).

# ANALISIS UNDANG UNDANG

*“Kebebasan berekspresi adalah salah satu hak yang paling asas untuk dinikmati oleh setiap individu. Ia adalah asas kepada kewujudan demokrasi dan kehormatan terhadap maruah manusia.”*

– Hakim Mahkamah Rayuan, Datuk Mohd Hishamudin Yunus, dalam kesimpulan beliau berkenaan kes UKM4

AUKU, Kaedah-Kaedah Tatatertib dan tindakan disiplin universiti di Malaysia terhadap mahasiswa kerana melibatkan diri dalam aktivisme politik di dalam dan luar kampus melanggar hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatu di bawah Perlembagaan Persekutuan Malaysia dan undang-undang antarabangsa. Bukti-bukti yang dikumpul oleh Fortify Rights menunjukkan bahawa Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaysia Sabah melanggar hak-hak berkenaan dan dalam beberapa kes, atas arahan Kementerian Pengajian Tinggi.

Perkara 10 (1) Perlembagaan Persekutuan Malaysia menyatakan bahawa semua rakyat mempunyai “hak untuk kebebasan bersuara dan berekspresi ... hak untuk berhimpun secara aman dan tanpa senjata ... [dan] hak untuk menubuhkan persatuan.”<sup>161</sup> Menurut Mahkamah Persekutuan, sekatan boleh dikenakan di mana: (i) objektif perundungan adalah cukup mustahak untuk membenarkan pengehadan terhadap sesuatu hak asasi; (ii) langkah-langkah yang dirancang untuk memenuhi objektif perundungan tersebut adalah berkait secara rasional dengannya; dan (iii) cara-cara yang digunakan untuk mengehadkan hak atau kebebasan tersebut tidak melangkaui daripada apa yang diperlukan untuk mencapai objektifnya.<sup>162</sup> Selain itu, Perkara 10 (2) Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan hanya Parlimen yang dibolehkan untuk menyekat hak-hak tersebut, sekiranya sekatan itu “demikian penting keselamatan Persekutuan atau mana-mana bahagiannya, hubungan baik dengan negara-

<sup>161</sup> Artikel 10(a), (b), dan (c), Perlembagaan Persekutuan Malaysia.

<sup>162</sup> *PP v Azmi bin Sharom*, Mahkamah Tinggi Shah Alam, 06-5-12/2014(W), Perbicaraan (*Penghakiman*), 6 Oktober 2015.

negara lain, ketenteraman awam atau prinsip moral dan sekatan-sekatan yang bertujuan untuk melindungi keistimewaan Parlimen atau mana-mana Dewan Undangan atau untuk membuat peruntukan menentang penghinaan mahkamah, fitnah, atau pengapian apa-apa kesalahan.”<sup>163</sup>

Di bawah undang-undang antarabangsa, artikel 19 dan 20 (1) Perisyiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (*Bahasa Inggeris: Universal Declaration of Human Rights*, UDHR) dan artikel 19 dan 21 Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (*Bahasa Inggeris: International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) melindungi hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan perhimpunan.<sup>164</sup> Walaupun Malaysia bukan salah satu pihak yang menandatangani ICCPR, peruntukan-peruntukan UDHR dan beberapa peruntukan ICCPR pada umumnya diiktiraf sebagai terikat ke atas semua negara di bawah kebiasaan norma undang-undang antarabangsa.<sup>165</sup>

Walau bagaimanapun, hak-hak ini bukanlah mutlak. Di bawah undang-undang antarabangsa, negara-negara boleh mengenakan sekatan terhadap kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun, dan berpersatuan tetapi hanya apabila sekatan dianggap “perlu dalam sebuah masyarakat demokratik demi kepentingan keselamatan negara atau keselamatan awam, ketenteraman awam (*ordre publique*), perlindungan kesihatan awam atau moral atau perlindungan hak dan kebebasan orang lain.”<sup>166</sup> Mana-mana sekatan sekalipun mesti: (1) melalui undang-undang; (2) ditafsirkan tegas dengan berhemah untuk melindungi hak-hak itu sendiri; (3) diterap menggunakan dasar kes demi kes; (4) perlu untuk mencapai matlamat yang sah; dan (5) seimbang dengan kepentingan untuk dilindungi.<sup>167</sup>

Sekatan-sekatan ke atas hak untuk kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman, dan berpersatuan seperti yang disediakan oleh AUKU dan Kaedah-Kaedah Tata tertib gagal memenuhi syarat-syarat yang dikehendaki undang-undang Malaysia dan undang-undang antarabangsa. Sebagai contoh, Seksyen 15 AUKU melarang pelajar menjadi ahli, menyatakan sokongan, simpati dengan atau tentang terhadap mana-mana kumpulan yang dipertimbangkan sebagai “tidak

<sup>163</sup> Artikel 10, Perlembagaan Persekutuan Malaysia.

<sup>164</sup> Perisyiharan Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR), diterima pada 10 Disember 1948, G.A. Res. 217A (III), U.N. Doc. A / 810 pada 71 (1948), artikel 19 (hak untuk kebebasan pendapat dan berekspresi), 20(1) (hak kebebasan untuk berhimpun secara aman dan berpersatuan). Kovenan Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCP), diterima pada 16 Disember 1966, G.A. Res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) pada 52, U.N. Doc. A / 6316 (1966), 999 U.N.T.S. 171, berkuatkuasa 23 Mac 1976, artikel 19(2) (hak untuk kebebasan berekspresi) dan artikel 21 (hak untuk berhimpun secara aman).

<sup>165</sup> Lihat, sebagai contoh, *Montreal Statement of the Assembly for Human Rights*, 1968, yang dilampirkan pada U.N. Doc. A / CONF.32 / 28, pt. I, pada 2 (UDHR “merupakan tafsiran berwibawa yang tertinggi Piagam, dan setelah bertahun-tahun, menjadi sebahagian daripada undang-undang adat antarabangsa.”); *Final Act of the International Conference on Human Rights*, perenggan 2, U.N. Doc. A / CONF.32 / 41, PBB Sales No. E.68.XIV.2 (1968) (UDHR menyatakan “satu pemahaman umum mengenai orang-orang di dunia berkaitan hak yang tidak dapat diabaikan dan dicabul manusia dan membentuk kewajipan untuk ahli-ahli komuniti antarabangsa.”); Jawatankuasa Hak Asasi Manusia, “Issues Relating to Reservations Made upon Ratification of Accession to the Covenant or the Optional Protocols Thereto, or in Relation to Declarations under Article 41 of the Covenant,” General Comment No. 24, U.N. Doc. CCPR/C/21/ Rev.1/Add.6 (1994) (menyatakan bahawa beberapa peruntukan ICCPR mewakili undang-undang adat antarabangsa). Juga lihat, Henry J Steiner dan Philip Alston, *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*, 2nd ed, (Oxford: Oxford University Press, 2000). Juga lihat, Louis Henkin, *International Law: Politics and Values*. Vol. 18, “Developments in International Law” (Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1995). Hak-hak ini juga dilindungi dengan jelas di bawah Konvensyen Hak Kanak-Kanak, di mana Malaysia merupakan salah satu pihak yang menandatangani persetujuannya. Konvensyen Hak Kanak-Kanak (CRC), diterima 20 November 1989, G.A. Res. 44/25, annex, 44 U.N. GAOR Supp. (no. 49) pada 167, U.N. Doc. A/44/49 (1989), dikuatkuasakan pada 2 September 1990, ditandatangani Malaysia pada 17 Februari 1995, Artikel 13 (hak kebebasan berekspresi) dan 15 (hak kebebasan untuk berhimpun secara aman dan berpersatuan).

<sup>166</sup> Artikel 19(3) dan 21, ICCPR. Juga lihat, *Human Rights Council, 20th Session, Report of the UN Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association*, Maina Kiai, U.N. Doc. A/HRC/20/27, 21 Mei 2012, perenggan 16.

<sup>167</sup> U.N. Human Rights Committee, “The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant,” General Comment No. 31, U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (2004), perenggan 6. Juga lihat, Manfred Nowak, *U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary* (Kehl am Rhein: N.P. Engel, 1993), ms. 387-87.

sesuai dengan kepentingan dan kesejahteraan pelajar-pelajar atau Universiti.”<sup>168</sup> Peraturan 3 Kaedah-Kaedah Tatatertib melarang kelakuan yang dianggap “merosakkan atau memudaratkan kepentingan, kesejahteraan atau nama baik Universiti” serta apa-apa gangguan atau campur tangan dalam “aktiviti yang dijalankan oleh atau di bawah arahan atau dengan kebenaran Universiti.”<sup>169</sup> Peruntukan-peruntukan yang boleh ditafsirkan secara luas ini tidak disesuaikan untuk menjamin hak asasi dilindungi seperti yang dikehendaki undang-undang domestik dan antarabangsa. Pihak universiti menjustifikasi tindakan disiplin terhadap para penuntut di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib dengan menyatakan bahawa mahasiswa terbabit mencipta “keadaan yang tidak berdisiplin dan mengacau”, “membawa kepada situasi yang tidak menentu dan huru-hara” membawa “kejatuhan reputasi kepada universiti” dan “memburukkan nama universiti.”<sup>170</sup> Undang-undang Malaysia dan undang-undang antarabangsa membenarkan sekatan ke atas hak asasi hanya dalam hal-hal tertentu, seperti untuk melindungi keselamatan negara atau ketenteraman awam.<sup>171</sup> Sekatan di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib gagal dilaksanakan atas sebarang tujuan yang sah.

## HAK KEBEBASAN BERSUARA DAN BEREKSPRESI

Fortify Rights mendokumentasikan bagaimana universiti-universiti di Malaysia menghukum para penuntutnya menggunakan AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib kerana memegang sepanduk pada beberapa acara dan menganjurkan acara tanpa kebenaran untuk membincangkan isu-isu yang merupakan kebimbangan badan pelajar.<sup>172</sup> Artikel 19 UDHR dan Artikel 19 (2) ICCPR melindungi semua bentuk ekspresi dan cara penyebarannya.<sup>173</sup> Jawatankuasa Hak Asasi Manusia PBB telah menghuraikan kepelbagaiannya bentuk ekspresi yang dilindungi oleh hak ini, menjelaskan:

“Bentuk-bentuk ini termasuklah secara lisan, tulisan dan bahasa isyarat dan ekspresi bukan lisan seperti gambar dan objek seni. Kaedah-kaedah ekspresi termasuklah buku, surat khabar, risalah, poster, sepanduk, pakaian dan hujahan undang-undang.”<sup>174</sup>

Hak untuk kebebasan bersuara dan berekspresi merangkumi kebebasan “untuk mencari, menerima dan menyebarkan maklumat dan idea-idea melalui mana-mana media dan tanpa mengira sempadan.”<sup>175</sup> Persidangan akhbar dan forum awam adalah cara kritikal untuk menyebarkan maklumat yang berkepentingan kepada orang ramai dan negara mempunyai kewajipan untuk melindungi kaedah komunikasi sedemikian.

<sup>168</sup> Seksyen 15, AUKU.

<sup>169</sup> Peraturan 3, Kaedah-Kaedah Tatatertib.

<sup>170</sup> Lihat Surat daripada Universiti Malaya kepada Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Chua Hun Ti dan Tan Jia You, 9 November 2016; *Ho Chi Yang & Ors*, WA-25-213-08/2017, Semakan Kehakiman (Afidavit Sokongan), perenggan 50.7. Juga lihat, *Ho Chi Yang*, WA-25-213-08/2017, Semakan Kehakiman (Rangka Hujahan Pemohon), perenggan 56-58; *Asheeq Ali*, WC-24NCVC-508-03/2017, ms. 17; *Anis Syafiqah*, WA- 24NCVC-2130-12/2016, ms.17; Surat-surat daripada Universiti Malaysia Sabah kepada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, 16 Januari 2016. Justifikasi bagi tindakan-tindakan disiplin ini juga termaktub dalam Peraturan 3, Kaedah-Kaedah Tatatertib.

<sup>171</sup> Perkara 10 (2), Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Parlimen boleh mengenakan sekatan ke atas kebebasan bersuara, berhimpun secara aman tanpa senjata dan membentuk persatuan “yang didapatinya perlu atau suai manfaat demi kepentingan keselamatan Persekutuan atau mana-mana bahagiannya, hubungan baik dengan negara-negara lain, ketenteraman awam atau prinsip moral dan sekatan-sekatan yang bertujuan untuk melindungi keistimewaan Parlimen atau mana-mana Dewan Undangan atau untuk membuat peruntukan menentang penghinaan mahkamah, fitnah, atau menggalakkan apa-apa kesalahan.”

<sup>172</sup> Lihat Surat daripada Universiti Malaya kepada Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Chua Hun Ti dan Tan Jia You, 9 November 2016.

<sup>173</sup> Artikel 19(2), ICCPR (hak kebebasan berekspresi).

<sup>174</sup> Jawatankuasa Hak Asasi Manusia PBB, “Article 19: Freedoms of opinion and expression,” General Comment No. 34, U.N. Doc. CCPR/C/GC/34 (2011), perenggan 21-37.

<sup>175</sup> Artikel 19 UDHR (hak kebebasan pendapat dan berekspresi).

Dengan menghukum mahasiswa kerana memegang sepanduk dan menganjurkan acara serta kegiatan tanpa kebenaran, universiti gagal melindungi hak kebebasan bersuara dan berekspresi mahasiswa.

## HAK KEBEBASAN UNTUK BERHIMPUN SECARA AMAN

Mahasiswa juga menghadapi sekatan-sekatan ke atas hak mereka untuk berhimpun secara aman di Malaysia di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib. Fortify Rights mendokumentasikan bagaimana mahasiswa berhadapan tindakan disiplin kerana gagal mendapatkan kelulusan awal untuk menganjurkan perhimpunan di luar kampus dan kerana menganjurkan serta menyertai bantahan dan perhimpunan-perhimpunan aman.<sup>176</sup> Dalam beberapa kes yang didokumentasikan oleh Fortify Rights, pihak universiti menggunakan dakwaan pelanggaran Akta Perhimpunan Aman Malaysia 2012 untuk mewajarkan tindakan disiplin melalui universiti, khususnya kegagalan mendapatkan kelulusan awal daripada pihak-pihak berkuasa Malaysia dalam menganjurkan acara-acara seperti yang dikehendaki di bawah Seksyen 10 (c) Akta Perhimpunan Aman 2012.<sup>177</sup>

Akta Perhimpunan Aman 2012 tidak sejajar dengan undang-undang antarabangsa, termasuklah berkenaan syarat-syarat mendapatkan kelulusan awal untuk mengadakan sesuatu bantahan.<sup>178</sup> Seperti yang diungkapkan oleh Pelapor Khas PBB mengenai Hak untuk Kebebasan Berhimpun Secara Aman and Berpersatuan, “pelaksanaan kebebasan atas tidak sepatutnya tertakluk kepada kebenaran awal oleh pihak berkuasa.”<sup>179</sup> Walaupun pihak berkuasa mungkin memerlukan pemberitahuan dengan tujuan untuk memudahkan pelaksanaan hak untuk berhimpun secara aman, Pelapor Khas tersebut menyatakan bahawa “penganjur tidak boleh dikenakan sekatan-sekatan jenayah, atau sekatan-sekatan pentadbiran yang berhasil dalam bentuk denda atau penjara.”<sup>180</sup> Tindakan tatatertib yang dikenakan oleh pihak-pihak universiti, yang merangkumi denda-denda dan penggantungan sebagai hukuman, terhadap mahasiswa yang menjadi penganjur perhimpunan aman merupakan satu bentuk pencabulan terhadap hak asasi pelajar.

## HAK KEBEBASAN BERPERSATUAN

Suatu “persatuan” ditakrifkan sebagai “mana-mana kumpulan individu atau mana-mana entiti undang-undang yang dibawa bersama untuk bertindak secara kolektif, mengekspresikan, mempromosikan, mengejar atau mempertahankan suatu bidang kepentingan bersama.”<sup>181</sup> “[P]erundangan yang tidak menetapkan apa-apa had terhadap individu [berhubung dengan kebebasan berpersatuan] ... mematuhi piawaian antarabangsa.”<sup>182</sup> Oleh demikian, AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib menyalahi undang-undang dengan mengenakan sekatan ke atas penglibatan mahasiswa dengan kumpulan-kumpulan yang ditentukan oleh suatu Lembaga Pengarah universiti sebagai “tidak sesuai dengan kepentingan dan kesejahteraan pelajar atau universiti.”<sup>183</sup>

<sup>176</sup> Lihat, Surat-surat daripada Universiti Malaysia Sabah kepada Mukmin Nantang dan Nur Aqilah, 16 Januari 2016; Surat-surat tunjuk sebab daripada Universiti Malaya kepada Anis Syafiqah binti Mohd Yusof, Suhail Wan Azhar, Luqman Nul Haqim Zul Razali, and Luqman Hakim Mohd Fazli, 12 Oktober 2016; Surat tunjuk sebab daripada Universiti Kebangsaan Malaysia kepada Asheeq Ali bin Sethi Alivi, 27 September 2016; Surat daripada Ketua Pengarah Pengajian Tinggi, Kementerian Pengajian Tinggi kepada Naib Canselor Universiti Kebangsaan Malaysia, 7 September 2016.

<sup>177</sup> Lihat, seksyen 9(1) Akta Perhimpunan Awam 2012.

<sup>178</sup> Ibid. seksyen 10(c).

<sup>179</sup> Human Rights Council, U.N. Doc. A/HRC/20/27, perenggan 28.

<sup>180</sup> Ibid, perenggan 29.

<sup>181</sup> Ibid, perenggan 51.

<sup>182</sup> Ibid, perenggan 54.

<sup>183</sup> Seksyen 15(2)(b), AUKU.

Hak untuk berpersatuan merangkumi hak untuk beroperasi secara bebas dan dilindungi daripada campurtangan yang tidak wajar.<sup>184</sup> Sebahagian daripada hak ini mengkehendaki pihak-pihak berkuasa supaya bertanggungjawab untuk menghormati privasi.<sup>185</sup> Fortify Rights mendokumentasikan penggantungan sebuah persatuan di Universiti Malaya selepas kumpulan tersebut gagal mendapatkan kebenaran untuk menganjurkan sebuah acara dan menyediakan bahan-bahan yang sudah diterjemahkan kepada pihak Universiti.<sup>186</sup> Seperti yang disuarakan Pelapor Khas PBB mengenai Hak Kebebasan Berhimpun Secara Aman dan Berpersatuan: “Penggantungan dan pembubaran secara paksa terhadap sesuatu persatuan merupakan sejenis larangan paling tegas mengenai kebebasan berpersatuan.”<sup>187</sup> Menurut Pelapor Khas itu, penggantungan hanya perlu berlaku apabila:

“... wujudnya satu bahaya yang jelas dan pasti yang mengakibatkan suatu pelanggaran undang-undang negara secara terang-terangan, selaras dengan undang-undang hak asasi manusia antarabangsa. Ia harus tegas seimbang dengan matlamat yang sah yang ingin dicapai dan digunakan hanya apabila langkah-langkah yang lebih lembut tidak mencukupi.”<sup>188</sup>

Dalam kes penggantungan Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya ini, syarat-syarat di atas tidak dipenuhi.

<sup>184</sup> Human Rights Council, U.N. Doc. A/HRC/20/27, Summary.

<sup>185</sup> *Ibid*, perenggan 65.

<sup>186</sup> Lihat, Surat tunjuk sebab daripada Timbalan Naib Cansellor Universiti Malaya kepada Persatuan Bahasa Cina Universiti Malaya, 3 dan 17 Oktober 2017.

<sup>187</sup> Human Rights Council, U.N. Doc. A/HRC/20/27, perenggan 75.

<sup>188</sup> *Ibid*.



# PEMBELA HAK ASASI MANUSIA

*"Pihak universiti perlu menggalakkan para pemimpin muda untuk masa hadapan supaya mempunyai idea-idea yang pelbagai dan berdebat secara sihat, yang dapat memberikan segelintir harapan dalam realiti huru-hara kita ini."*

- Lim, 20, siswi Universiti Kebangsaan Malaysia

*"Pihak kerajaan perlu menyedari bahawa sebagai belia negara, kami boleh banyak menyumbang kepada pembentukan Malaysia yang lebih baik untuk generasi masa hadapan."*

-Asheeq Ali, 22, siswa Universiti Kebangsaan Malaysia

Bab ini menonjolkan usaha, perjuangan dan pencapaian sebahagian daripada para pemimpin pelajar dan gerakan-gerakan mahasiswa yang berusaha untuk memindah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib serta untuk memajukan hak-hak asasi dan kebebasan di Malaysia.

## PERSATUAN BELIA BARU UNIVERSITI MALAYA (UMANY)

Ditubuhkan di Universiti Malaya pada 27 Jun 2001, UMANY merupakan satu gerakan pelajar yang berusaha untuk memulihkan kampus dan autonomi mahasiswa, di samping mendukung pendemokrasian serta prinsip kesaksamaan di serata universiti di Malaysia. UMANY menyediakan mahasiswa dengan platform untuk meningkatkan kesedaran dan mempromosikan perdebatan isu-isu sosial dan politik serta hak-hak asasi melalui media sosial serta menganjurkan perhimpunan-perhimpunan dan majlis-majlis ceramah.

Presiden UMANY ketika ini, Hua En memberitahu Fortify Rights: "Yang paling penting, kami memantau bagaimana dasar-dasar universiti memberi kesan terhadap kesejahteraan para penuntut. Kami mempercayai 'demokrasi kampus'-di mana mahasiswa mesti diberikan hak untuk mengatur diri mereka sendiri; hak untuk mempunyai kesatuan mahasiswa."<sup>189</sup>

<sup>189</sup> Temubual Fortify Rights bersama Kon Hua En, Kuala Lumpur, Malaysia, 12 Julai 2017.

PEMBELA HAK ASASI MANUSIA

Seperti yang didokumentasikan dalam laporan ini, empat anggota UMANY menghadapi tindakan disiplin kerana mengangkat sepanduk dan mengajukan beberapa soalan dalam “majlis dialog Townhall 1MDB” pada 11 Oktober 2016.<sup>190</sup> Universiti Malaya juga mendenda dan menggantung empat ahli UMANY yang terlibat dalam menganjurkan acara 40 Tahun: Dari UM ke Penjara pada Oktober 2014.<sup>191</sup>

Chua Hun Ti merupakan satu-satunya wanita yang terlibat dan dihukum atas penglibatan beliau dalam “majlis dialog Townhall 1MDB”. Beliau berkongsi dengan Fortify Rights peranan penting para pemimpin dan aktivis siswi dalam pergerakan pelajar di Malaysia:

“Siapa kata hanya penuntut lelaki sahaja yang boleh mengetuai suatu pergerakan mahasiswa? Sebagai seorang aktivis pelajar, saya tidak mengendahkan tanggapan bahawa gerakan mahasiswa mestilah satu bidang yang dikuasai lelaki. Untuk memahami dan mengambil minat dalam isu politik dan sosial dan budaya adalah tanggungjawab semua orang, tanpa mengira jantina. Ia juga menjadi tanggungjawab yang harus dimiliki oleh para penuntut universiti ... Dalam pengalaman saya, terdapat ramai aktivis-aktivis wanita dalam pergerakan mahasiswa. Kami bertindak atas keupayaan kami dan menjalankan fungsi-fungsi tersendiri dalam usaha memajukan isu-isu kampus dan negara. Walau bagaimanapun, saya percaya perkara yang paling penting adalah kami mempunyai aspirasi dan prinsip-prinsip yang sama. Kami semua berpendirian teguh menuntut AUKU 1971 dihapuskan dan berharap bahawa setiap pelajar universiti atau kolej dapat menikmati kebebasan dan hak asasi mereka, termasuklah autonomi untuk mentadbir kampus mereka sendiri.”<sup>192</sup>

Bercakap mengenai cabaran-cabaran yang dihadapi oleh UMANY dalam usaha advokasi mereka, Lau Li Yang, ketua Biro Strategik UMANY, memberitahu Fortify Rights:

“Ianya tidak mudah apabila dikaitkan dengan satu persatuan yang dianggap sebagai “pengacau” oleh pihak berkuasa universiti. Ini terbukti dengan pendakwaan terhadap kami [UMANY4]. Kami juga sering dikritik oleh pelajar-pelajar “pro-universiti”. Walau bagaimanapun, dengan persekitaran di kebanyakan universiti awam di mana mahasiswa masih tidak mempunyai kebebasan bersuara mereka, kami merasakan bahawa kami mempunyai tanggungjawab untuk memperjuangkan hak asasi mereka serta kebebasan akademik di universiti. Malangnya, kebanyakannya pelajar dan pensyarah hanya menyokong secara senyap usaha ini. Para penuntut takut akan dihukum atau dibuang, para pensyarah takut kehilangan kerja mereka. Budaya ketakutan ini tidak sihat dan perlu dihentikan.”<sup>193</sup>

## **ANIS SYAFIQAH BINTI MD YUSOF, UNIVERSITI MALAYA**

Anis Syafiqah merupakan pengasas dan jurucakap Gabungan Tangkap Malaysian Official 1, satu gabungan mahasiswa daripada Universiti Malaya, Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Malaysia Sabah, Universiti Teknologi Mara dan Universiti Islam Antarabangsa Malaysia yang ditubuhkan untuk mengerakkan sokongan terhadap perhimpunan Tangkap MO1 pada 27 Ogos 2016.<sup>194</sup> Anis berkongsi dengan Fortify Rights mengenai sebab-sebab dia membentuk gabungan itu, berkata: “Saya rasa, sebagai para pemimpin masa hadapan, kita mempunyai tanggungjawab untuk memanggil perbuatan yang dianggap satu dakwaan rasuah yang besar yang akhirnya akan

<sup>190</sup> Surat-surat daripada Universiti Malaya kepada Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Tan Jia You, and Chua Hun Ti, 14 February 2016.

<sup>191</sup> Kamles Kumar, “UM8 Students Allowed to Challenge Penalty over Anwar Talk.”

<sup>192</sup> Temubual Fortify Rights bersama Chua Hun Ti, Kuala Lumpur, Malaysia, 30 Mei 2018.

<sup>193</sup> Temubual Fortify Rights bersama Lau Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 18 September 2017.

<sup>194</sup> “Tangkap MO1’ Rally Expects 5,000,” Free Malaysia Today, 25 Ogos 2016, <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2016/08/23/tangkap-mo1-rally-expects-5000/> (diakses 8 Disember 2017).

melumpuhkan demokrasi Malaysia.”<sup>195</sup> Dipacu oleh kekurangan para pemimpin pelajar wanita, Anis berkata:

“Sebelum ini, tiada pelajar perempuan yang mengambil peranan sebagai pelopor baris hadapan perhimpunan seperti itu atau protes aman. Oleh itu, saya fikir, sudah tiba masanya untuk mengubah persepsi patriarki bahawa hanya pemimpin-pemimpin lelaki boleh memimpin. Bagi saya, hak asasi manusia bukan suatu isu atau beban eksklusif hanya untuk lelaki, tetapi wanita juga boleh menjadi pemimpin.”<sup>196</sup>

Seperti yang didokumentasikan dalam laporan ini, Anis dan empat pengasas lain gabungan mahasiswa itu berhadapan tindakan disiplin daripada universiti masing-masing atas peranan mereka dalam menganjurkan perhimpunan Tangkap MO1.

Pihak berkuasa Malaysia juga menangkap dan menahan Anis pada malam sebelum perhimpunan Bersih 5 di Kuala Lumpur. Mengimbas kembali penangkapan dan penahanannya, Anis memberitahu Fortify Rights:

“Pada malam penangkapan itu, saya sedang mewarna sepanduk-sepanduk perhimpunan di rumah kawan saya. Walau bagaimanapun, pihak polis dapat mengesan lokasi saya dan menangkap saya ... Keadaan dalam lokap amatlah teruk. Saya sedar bahawa terdapat CCTV di dalam sel wanita. Oleh itu, saya tidak berani mandi. Lampu dinyalakan sepanjang malam dan tiada katil, tilam atau bantal. Saya juga tidak diberikan tudung sehingga galah Maria Chin [penggerusi Bersih 2.0 dan penganjur Bersih 5, yang juga ditahan malam perhimpunan] menggesa warden yang bertanggungjawab untuk menyediakan satu untuk saya.”<sup>197</sup>

Anis menyelesaikan pengajiannya pada Januari 2018. Anis terus menyokong inisiatif-inisiatif yang diketuai pelajar, termasuklah Pergerakan Pelajar untuk Memansuhkan AUKU. Anis memberitahu Fortify Rights:

“Sentimen saya masih dengan mahasiswa. Selagi mana saya mampu, saya akan terus menggalakkan anak muda untuk berani bersuara demi apa yang betul dan menuntut hak-hak mereka. Kita masih ada jalan yang jauh di hadapan kita sebelum kita melihat anak muda di universiti menjadi progresif dalam pemikiran mereka dan untuk menghapuskan budaya ketakutan dalam kalangan mereka disebabkan oleh undang-undang seperti AUKU.”<sup>198</sup>

## **ASHEEQ ALI BIN SETHI ALIVI, UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA**

Asheeq juga merupakan salah seorang pengasas Gabungan Tangkap MO1 serta presiden Kesatuan Mahasiswa Malaysia (KMM), sebuah gabungan yang diasaskan pada 9 Mei 2015 untuk mewakili 15 gerakan mahasiswa yang tertumpu kepada hak-hak demokratik, pencegahan rasuah serta meminda undang-undang hasutan Malaysia dan AUKU. KMM juga memberi sokongan kepada para pelajar yang dihukum oleh pihak universiti mereka kerana menghadiri atau mengambil bahagian dalam perhimpunan aman dengan memungut dana untuk membayar denda-denda mereka.<sup>199</sup>

Asheeq memberi gambaran mengenai matlamat KMM, memberitahu Fortify Rights: “KMM bertujuan untuk memperkasakan mahasiswa supaya mampu menyuarakan pendapat mereka dan

.....  
195 Temubual Fortify Rights bersama Anis Syafqah, Selangor, Malaysia, 20 Disember 2016.

196 *Ibid.*

197 *Ibid.*

198 Temubual Fortify Rights bersama Anis Syafiqah, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Mac 2018.

199 Sebagai contoh, Akta Hasutan 1948, Akta Pencegahan Keganasan 2015, Akta Keselahan Keselamatan (Langkah-Langkah Khas) 2012, dan Akta Rahsia Rasmi 1972. Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia; 21 Ogos 2017.

supaya mereka boleh bercakap dengan bebas dan mengambil bahagian dalam politik nasional. Kami mempercayai bahawa peranan mahasiswa cukup penting dalam mengekalkan demokrasi di Malaysia.”<sup>200</sup>

Pada 30 Mei 2017, Asheeq turut mengasaskan DEMOKRAT Universiti Kebangsaan Malaysia dengan beberapa pelajar lain untuk memperjuangkan hak-hak mahasiswa.<sup>201</sup> DEMOKRAT memanfaatkan media sosial untuk mengadakan perbincangan-perbincangan di dalam universiti demi mempromosikan pendemokrasian dalam pilihanraya kepimpinan kampus dan untuk menyokong para pelajar yang menghadapi tindakan disiplin.<sup>202</sup>

Sebagai sebahagian daripada aktiviti DEMOKRAT, pada 6 April 2018, Asheeq dan mahasiswa lain menganjurkan satu siri ceramah kepada para penuntut di universiti-universiti awam di serata negara untuk berkongsi dan mendidik mereka mengenai sejarah aktivisme mahasiswa Malaysia, penubuhan Jabatan Hal Ehwal Pelajar dan Alumni di bawah AUKU dan penggunaan undang-undang itu dalam menyekat hak-hak mahasiswa untuk bebas bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan selama beberapa dekad lamanya.<sup>203</sup> Melalui siri kuliah, yang dipanggil “*Mortar Movement*”, Asheeq telah berkongsi pengalaman beliau berkaitan AUKU dengan para pelajar lain di serata Malaysia. Menjelaskan motivasi untuk inisiatif ini, Asheeq berkata: “Saya ingin menggunakan situasi saya sebagai satu motivasi bagi pelajar-pelajar lain supaya mereka berjuang untuk hak-hak mereka.”<sup>204</sup>

Sehingga kini, *Mortar Movement* telah mejelajah lima universiti di serata negara dan beriltizam untuk meneruskan kegiatannya ketika pengambilan pelajar baru bermula pada September 2018.<sup>205</sup>

## PERGERAKAN PELAJAR UNTUK MEMANSUHKAN AUKU

Menjelang pilihanraya umum Malaysia yang transformatif, pada 27 Mac 2018, Asheeq Ali mengetuai lebih daripada 20 aktivis mahasiswa daripada beberapa universiti awam dalam satu perarakan ke Parlimen untuk menyampaikan memorandum yang menuntut untuk pemansuhan AUKU.<sup>206</sup> Setelah berdiri selama dua jam dalam keadaan hujan sambil melaungkan slogan-slogan seperti “Hidup, hidup mahasiswa, hancur, hancur kezaliman” Ahli Parlimen Steven Sim telah mengaturkan supaya empat orang wakil mahasiswa untuk masuk ke bangunan Parlimen untuk bertemu dengan Datuk Seri Dr Wan Azizah Wan Ismail, ketua pembangkang pada ketika itu dan kini Timbalan Perdana Menteri.

Lau Li Yang, pemimpin pelajar UMANY, menjelaskan kepada Fortify Rights mengenai ketepatan masa inisiatif tersebut menjelang pilihan raya umum ke-14, dengan berkata:

“Kami berharap untuk menghantar mesej kami kepada Parlimen sekali lagi untuk mengulangi desakan para pelajar supaya memansuhkan AUKU. Selepas perhimpunan ini,

<sup>200</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia, 21 Ogos 2017.

<sup>201</sup> Pergerakan ini adalah lanjutan dari DEMOKRAT Universiti Malaya, yang ditubuhkan pada Ogos 2016. Demokrat Universiti Malaya, halaman Facebook, [https://www.facebook.com/pg/DemokratUniversitiMalaya/about/?ref=page\\_internal](https://www.facebook.com/pg/DemokratUniversitiMalaya/about/?ref=page_internal) (diakses 30 Mei 2018).

<sup>202</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia, 21 Ogos 2017.

<sup>203</sup> *Ibid.*

<sup>204</sup> Temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia, 30 Mei 2018.

<sup>205</sup> *Ibid.*

<sup>206</sup> Keesokan harinya, seorang pegawai polis dari Ibu Pejabat Polis Dang Wangi memanggil Asheeq Ali untuk menyoal-siasat penglibatan beliau dalam penganjuran perhimpunan tersebut. *Lihat*, temubual Fortify Rights bersama Asheeq Ali, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Mac 2018. *Juga lihat*, Nurul Azwa Aris, “*Students March to Parliament to Demand Abolishment of UUCA*,” Free Malaysia Today, 27 Mac 2018, <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2018/03/27/students-march-to-parliament-todemand-abolishment-of-uuca/> (diakses 30 Mei 2018).

kami ingin menyampaikan manifesto mahasiswa kami kepada kedua-dua pihak kerajaan dan pembangkang untuk Pilihan Raya Umum yang akan datang, menuntut kebebasan akademik, hak asasi manusia dan pemansuhan AUKU.”<sup>207</sup>

Seorang aktivis mahasiswa lain berkongsi sebab-sebab penglibatan beliau dalam perhimpunan itu, berkata:

“Kami melihat lebih banyak kes pelajar disabitkan di bawah AUKU. Kami mahukan pihak kerajaan memahami bahawa adalah penting bagi kami untuk memiliki suara kami sendiri. Mungkin kerajaan tidak menyangka bahawa kami akan berdiri di sini walaupun dalam keadaan hujan demi menuntut pemansuhan AUKU, tetapi kami mahu mereka tahu bahawa mahasiswa juga mempunyai suara dan pendapat mereka sendiri.”<sup>208</sup>

Dua belas hari selepas Pilihan Raya Umum Ke-14 di Malaysia, pada 22 Mei 2018, tiga kumpulan mahasiswa, termasuk UMANY, menganjurkan satu sidang akhbar di Universiti Malaya melalui *Facebook Live* mengumumkan usaha bersama mereka dengan melancarkan satu petisyen atas talian bagi mendesak kerajaan baharu Pakatan Harapan memenuhi manifesto pilihan raya mereka untuk memansuhkan AUKU serta membangunkan semula autonomi kampus dan mahasiswa.<sup>209</sup> Dalam sebahagian daripada petisyen atas talian itu, gerakan bersama tersebut turut menyediakan “Memorandum Tuntutan kepada Kerajaan Pakatan Harapan” yang ditujukan kepada Menteri Pendidikan yang baru sahaja dilantik Dr Maszlee Malik, menggesa kerajaan untuk memansuhkan AUKU dan memulihkan autonomi universiti dan para pelajar sebagai keutamaan.

Pada masa penulisan ini, petisyen itu mendapat sejumlah 974 tandatangan daripada orang awam.<sup>210</sup>

<sup>207</sup> Temubual Fortify Rights bersama Lau Li Yang, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Mac 2018.

<sup>208</sup> Temubual Fortify Rights bersama mahasiswa Universiti Kebangsaan Malaysia yang berumur 24 tahun, Kuala Lumpur, Malaysia, 27 Mac 2018.

<sup>209</sup> University of Malaya New Youth Association, “Live Press Conference: Student Movement to Abolish AUKU,” *Universiti Malaya New Youth Association Facebook Page*, 22 Mei 2018, <https://www.facebook.com/umany2001/videos/1916756161688267/> (diakses 7 Jun 2018); Buku Harapan: “Rebuilding Our Nation, Fulfilling Our Hopes,” *Promise 27: Abolish Oppressive Laws*, [http://kempen.s3.amazonaws.com/manifesto/Manifesto\\_text/Manifesto\\_PH\\_EN.pdf](http://kempen.s3.amazonaws.com/manifesto/Manifesto_text/Manifesto_PH_EN.pdf) (diakses pada 7 Jun 2018).

<sup>210</sup> “Abolish Universities & University Colleges Act to Revive University and Student Autonomy,” *Change.org*, 22 Mei 2018, <https://www.change.org/p/ministry-of-education-abolish-universitiesuniversity-college-act-to-revive-university-and-student-autonomy> (diakses 7 Jun 2018).



# CADANGAN-CADANGAN

## KEPADA UNIVERSITI-UNIVERSITI AWAM DI MALAYSIA

- **Menggugurkan** dan menghentikan daripada memulakan prosiding tatatertib dengan segera dan tanpa syarat terhadap para penuntut universiti yang melaksanakan hak-hak mereka untuk bebas bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan .
- **Melatih** para pentadbir universiti dan kakitangan yang bertanggungjawab dalam perihal tatatertib pelajar mengenai hak-hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun dan berpersatuan serta kewajipan mahasiswa untuk menegakkan hak-hak mereka.
- **Memastikan** data kuantitatif boleh didapati mengenai tindakan-tindakan disiplin yang dikenakan kepada para pelajar, termasuk bilangan tindakan yang diambil, peruntukan-peruntukan dan kelakuan-kelakuan yang menjadi dasar tindakan tersebut, serta denda-denda yang dikenakan sepanjang kewujudan AUKU sambil menghormati kerahsiaan mahasiswa.
- **Memastikan** para pelajar mempunyai hak untuk didengari dan diwakili secara adil dalam pendengaran-pendengaran tatatertib.
- **Meminda** AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib supaya membuang semua sekatan yang melanggar hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan di bawah undang-undang Malaysia dan undang-undang antarabangsa. Khususnya, melaraskan peruntukan-peruntukan berikut dengan undang-undang antarabangsa:
  - AUKU Seksyen 15, yang melarang mahasiswa menjadi ahli/ menyatakan sokongan untuk/ simpati dengan/bangkangan terhadap mana-mana kumpulan yang didapati “tidak sesuai dengan kepentingan dan kesejahteraan pelajar atau universiti.”
  - Peraturan Tatatertib 3, yang melarang tingkah laku penuntut yang dianggap “memudarati atau memprejudisikan kepentingan, kesejahteraan atau nama baik Universiti” serta apa-apa gangguan atau campur tangan dengan mana-mana “aktiviti yang dijalankan oleh atau di bawah arahan atau dengan kebenaran Universiti.”

- Peraturan Tatatertib 9, yang menghendaki mahasiswa untuk mendapatkan kebenaran awal daripada Naib Canselor dalam menganjurkan “mana-mana perhimpunan lebih daripada lima orang” di kampus.
  - Peraturan Tatatertib 11, yang melarang pelajar membuat, mempamerkan, atau memiliki “sebarang bendera, sepanduk, pelekat, poster, lambang atau alat lain yang membawa kepada keadaan tidak berdisiplin, kekacauan, keingkaran atau pelanggaran Kaedah-Kaedah ini.”
  - Peraturan Tatatertib 12, yang menghendaki penuntut untuk mendapatkan kebenaran awal dari Naib Canselor untuk “menerbitkan, menyebarkan atau mengedarkan apa-apa dokumen di dalam atau di luar Kampus.”
  - Peraturan Tatatertib 13, yang melarang mahasiswa daripada menganjurkan atau mengambil bahagian dalam apa-apa aktiviti luar kampus “yang mendatangkan kesan buruk secara langsung kepada Universiti atau yang memudaratkan kepentingan Universiti.”
- **Memastikan** pendengaran-pendengaran tatatertib mematuhi prinsip-prinsip perbicaraan adil, termasuklah hak untuk dimaklumkan tentang asas-asas untuk pendengaran tersebut, hak untuk diwakili serta hak mendapat tempoh masa dan kemudahan yang mencukupi dalam menyediakan sesuatu pembelaan.
  - **Mengesahkan** semula persatuan-persatuan mahasiswa yang digantung kerana terlibat dalam aktiviti-aktiviti yang dilindungi di bawah undang-undang antarabangsa dan menjamin hak kebebasan berpersatuan.

## KEPADA KERAJAAN MALAYSIA

- **Meminda** AUKU dan mana-mana undang-undang dan peraturan yang berkaitan untuk menghapuskan semua sekatan-sekatan yang melanggar hak kebebasan bersuara, bereksresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan di bawah undang-undang Malaysia dan undang-undang antarabangsa.
- **Menyiasat** dan/ atau menjemput Suruhanjaya Hak Asasi Manusia Malaysia (SUHAKAM) untuk menyiasat pencabulan hak-hak mahasiswa yang dikenakan di bawah AUKU dan Kaedah-Kaedah Tatatertib oleh universiti-universiti, dengan tujuan mewujudkan rekod sejarah mengenai sekatan-sekatan terhadap para pelajar di Malaysia dan menyediakan penyelesaian daripada segi perundangan kepada penuntut universiti.
- **Menubuhkan** satu pasukan petugas khas (*taskforce*) hak asasi manusia yang terdiri daripada pakar-pakar hak asasi manusia yang diiktiraf untuk membangunkan dan menyediakan latihan tahunan kepada para pentadbir dan pengurus universiti di serata Malaysia untuk memastikan mereka mempromosikan dan melindungi hak-hak mahasiswa untuk bebas bersuara, bereksresi, berhimpun dan berpersatuan serta bagi pihak pentadbiran memahami sepenuhnya syarat-syarat undang-undang yang mesti dipenuhi supaya sekatan-sekataan hak tersebut adalah berdasarkan peruntukan undang-undang. Memastikan pasukan petugas khas tersebut merangkumi sekurang-kurangnya seorang pakar mengenai hak-hak wanita dan isu-isu gender.

- 
- **Mengiktiraf** secara terbuka hak-hak penuntut universiti untuk bebas bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan di bawah undang-undang domestik dan antarabangsa.
  - **Meratifikasi** ICCPR dan perjanjian-perjanjian hak asasi manusia yang lain, termasuklah Perjanjian Antarabangsa mengenai Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya.
  - **Menjemput** Prosedur Khas PBB, khususnya Pelapor Khas mengenai Promosi dan Perlindungan Hak Kebebasan Bersuara dan Berekspresi serta Pelapor Khas mengenai Kebebasan Berhimpun Secara Aman dan Berpersatuan untuk mengkaji kepatuhan Malaysia terhadap hak-hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan, di samping saranan-saranan yang timbul daripada mana-mana prosedur khas PBB.



# PENGHARGAAN

Laporan ini telah diselidiki dan ditulis oleh Pakar Hak Asasi Manusia Malaysia, Henry Koh daripada Fortify Rights. Pengarah Eksekutif, Amy Smith, Ketua Pegawai Eksekutif, Matthew Smith, dan Pengarah Pengarah Undang-Undang, Eric Paulsen dan Kate Vigneswaran telah menyunting laporan ini. Gambar-gambar dalam laporan ini disediakan oleh Anis Syafiqah binti Mohd Yusof, Asheeq Ali bin Sethi Alivi, Chua Hun Ti, Ho Chi Yang, Lau Li Yang, Mukmin bin Nantang, Nur Aqilah binti Mohd Zanuzi, Tan Jia You dan Malaysiakini. Iuri Kato, Rakan Perekabentuk Digital Bersekutu di Fortify Rights telah mencipta susun atur dan reka bentuk laporan ini.

Fortify Rights memanjangkan ucapan ribuan terima kasih khususnya kepada semua pelajar dan pembela hak asasi manusia yang berkongsi masa, pengalaman dan kepakaran mereka dalam menghasilkan laporan ini.

PENGHARGAAN

---

Selama hampir lima dekad, pihak berkuasa Malaysia dan universiti awam telah bersubahat untuk menghalang mahasiswa daripada melaksanakan hak kebebasan bersuara, berekspresi, berhimpun secara aman dan berpersatuan mereka. Berdasarkan sebuah siasatan selama 17 bulan yang melibatkan lebih daripada 60 temubual dengan para penuntut di sepuluh daripada 20 buah universiti awam di Malaysia, laporan ini – **"Jangan Ada Politik Di Kampus": Hak Kebebasan Bersuara, Berekspresi, Berhimpun Secara Aman dan Berpersatuan Terhadap Mahasiswa di Malaysia** – mendokumentasikan pencabulan hak asasi terhadap para penuntut universiti di Malaysia di dalam dan di luar kampus dewasa ini. Laporan ini mendedahkan senarai undang-undang dan peraturan-peraturan yang digunakan untuk melanggar hak asasi para pelajar di Malaysia dan menpersebahkan cadangan-cadangan konkret kepada pihak Kerajaan Malaysia demi melindungi hak kebebasan berucap, perhimpunan aman dan berpersatuan.



FORTIFY  
RIGHTS